

Examensarbete
15 högskolepoäng

Våld i nära relationer och biståndshandläggarens uppdrag

**En kvalitativ studie om biståndshandläggarnas arbete med våld i
nära relationer mot individer med funktionsnedsättning**

Albiona Sadriu
Rayan Adani Ali

Examensarbete i socialt arbete
61-90 hp
Socionomprogrammet
Januari 2026

Malmö universitet
Hälsa och samhälle
205 06 Malmö

Våld i nära relationer och biståndshandläggarens uppdrag

En kvalitativ studie om våld i nära relationer mot barn och vuxna med funktionsnedsättning

ALBIONA SADRIU

RAYAN ADANI ALI

Sadriu, A & Ali, RA. Våld i nära relationer och biståndshandläggarens uppdrag. En kvalitativ studie om biståndshandläggarnas arbete med våld i nära relationer mot individer med funktionsnedsättning. Examensarbete i socialt arbete, 15 högskolepoäng. Malmö Universitet: Fakulteten för hälsa och samhälle, institutionen för socialt arbete, 2025.

Abstrakt

Syftet med denna studien är att undersöka hur biståndshandläggare arbetar med våld i nära relationer riktat mot barn och vuxna med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning. Studien avser även att belysa hur våld identifieras och hanteras i praktiken, vilka utmaningar och möjligheter som uppstår i arbetet, samt hur samverkan med andra aktörer förekommer i det professionella arbetet. Studien bygger på en kvalitativ forskningsansats och baseras på en semistrukturerad gruppintervju med sex biståndshandläggare samt två individuella intervjuer med biståndshandläggare. Totalt deltog åtta biståndshandläggare verksamma inom insatser enligt LSS och SoL. Det insamlade materialet analyserades genom tematisk analys. Resultatet visar att identifiering av våld sällan framkommer direkt av den utsatta individens uttalanden utan sker istället främst genom relationsbyggande arbete, observation av förändringar i beteende samt rutinmässiga frågor som ställs i enrum med klienten. Det läggs stort fokus på självbestämmande och frivillighet, vilket innebär att stödinsatser inte kan påtvingas utan kräver individens medverkan. Samtidigt framkommer flera utmaningar i arbetet i resultatet. Målgruppens beroendeställning till anhöriga eller omsorgspersonal kan bidra till en normalisering av våldet samt kan försvåra upptäckten av våld. Även kommunikationssvårigheter och bristande kompetens i anpassade kommunikationsmetoder utgör ytterligare hinder i arbetet. Vid hantering av misstänkt eller bekräftat våld används interna rutiner och samverkan med externa aktörer, men samarbetet begränsas av organisatoriska hinder, kompetens skillnader samt resursbrister. Specifikt vid avsaknaden av anpassade skyddade boenden samt behandlande insatser för personer med funktionsnedsättning. Resultatet synliggör även ett glapp mellan lagstiftningens intentioner samt de praktiska möjligheterna att erbjuda adekvat stöd. Resultatet understryker behovet av ökad kompetensutveckling samt stärkt samordning mellan berörda aktörer för att bättre tillgodose våldsutsatta individers behov.

Nyckelord: Våld i nära relationer, funktionsnedsättning, biståndshandläggare, LSS & SoL

Domestic violence and the duties of the social services case manager

A qualitative study on intimate partner and domestic violence against children and adults with disabilities

ALBIONA SADRIU

RAYAN ADANI ALI

Sadriu, A., & Ali, R. A. (2025). Domestic violence and the duties of the social services case manager A qualitative study on intimate partner and domestic violence against children and adults with disabilities Bachelor's thesis in Social Work, 15 credits. Malmö University: Faculty of Health and Society, Department of Social Work.

Abstract

The aim of this study is to examine how social care caseworkers address intimate partner violence affecting children and adults with physical, psychological, or intellectual disabilities. The study also seeks to highlight how violence is identified and managed in practice, what challenges and opportunities exist in the work, and how collaboration with other actors is present in their professional practice. This study is based on a qualitative research approach and was conducted through a semi-structured group interview with six different caseworkers, as well as two individual interviews. In total, eight caseworkers participated, all working with services under the Act Concerning Support and Service for Persons with Certain Functional Impairments (LSS) and the Social Services Act (SoL). The collected data in this study were analyzed using thematic analysis. The findings show that the identification of violence rarely appears directly from the individual's statements, but instead occurs primarily through relationship-building, observations on behavioral changes, and routine questions asked in private settings with the client. There is a strong emphasis on self-determination and voluntariness, meaning that support interventions cannot be imposed but require the individual's participation. At the same time, several challenges in the work are highlighted. The target groups dependent on relatives or caregivers may contribute to the normalization of violence and make detection more difficult. Communication difficulties and a lack of competence in adapted communication methods form additional barriers. In cases of suspected or confirmed violence, caseworkers rely on internal procedures and collaboration with external actors. However, such collaboration is limited by organizational barriers, differences in professional expertise, and resource constraints, particularly the lack of adapted sheltered housing and access to treatment-oriented interventions for individuals with disabilities. The findings highlight the need for increased professional training and improved inter-agency coordination to ensure that individuals with disabilities receive appropriate support to escape situations of violence.

Keywords: Intimate partner violence, disability, social care caseworker, LSS & SoL

1. INLEDNING	5
1.1. Problemformulering	6
1.2 Syfte	8
1.3 Frågeställning	8
1.4 Begreppsdefinition	8
2. Bakgrund	8
2.1 Socialtjänstens ansvar för personer med funktionsnedsättning	9
2.2 LSS och individens rättigheter	9
2.3 Statistisk kring insatser enligt Socialtjänstlagen och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	10
2.4 Frivillighet, mänskliga rättigheter och barns rättigheter	11
3. TIDIGARE FORSKNING	11
3.1 Socialtjänstens arbete med våld i nära relationer	12
3.2 Bemötande och ansvarsfördelning inom socialtjänsten med våldsutsatta	13
3.3 Vuxna med intellektuella funktionsnedsättning i våldsutsatta relationer	14
3.4 Barn med funktionsnedsättning och våld i hemmet	15
4. TEORI	15
4.1 Handlingsutrymme inom organisationsteori	15
4.2 Stigmatiseringsteorin	17
4.3 Normaliseringsprocess	17
5. METOD	18
5.1 Metodval	18
5.2 Urval och avgränsning	18
5.3 Intervjuer	20
5.3.1 Intervjuguide struktur	21
5.5 Etiska överväganden	21
5.6 Arbetsfördelning	23
5.7 Förförståelse	23
5.8 Analysarbete	23
6. RESULTAT OCH ANALYS	24
6.1 Våld i det professionella arbetet	24
6.1.1 Identifiering av våldet	24
6.1.2 Hantering av våldet	32
6.1.3 Samverkan	37
7. DISKUSSION	41
7.1 Resultatdiskussion	41
7.2 Metoddiskussion	43
7.3 Framtida forskning	43
7.4 Kunskap inom socialt arbete	44
REFERENSLISTA:	45
Bilagor	49

1. INLEDNING

Nära relationer förknippas normalt vis med trygghet, ömsesidighet och stöd. För de individer med funktionsnedsättning kan denna form av relation utgöra ett centralt element i dennes vardag. Detta eftersom den andra parten ofta en ännu mer betydande roll både i stöttande syfte samt emotionellt. I denna studie undersöks hur biståndshandläggare arbetar med våld i nära personer med funktionsnedsättning. Genom att belysa den komplexa utsattheten som personer med funktionsnedsättning upplever vid våld, strävar studien efter att öka förståelsen kring vilken hjälp som det sociala arbetet erbjuder vid våldsutsatthet.

Individer med funktionsnedsättning kan utsättas för våld i nära relationer, likt andra, men även för funktionshinder-relaterat våld. Det kan innebära att våldet riktas mer mot individens funktionsnedsättning och därigenom fördjupar individens sårbarhet. Våldet kan omfattas såväl psykiska som fysiska handlingar, exempelvis att gömma eller förstöra hjälpmedel eller använda dem vid övergrepp. En central aspekt är att förövaren utnyttjar den utsattas beroendeställning, begränsade självbestämmande samt reducerar möjligheten till självskydd. Samtidigt kan faktumet om bristande samhälls-delaktigheten samt begränsad tillgång till omgivningen bidra till en ökad risk för utsatthet (Myndigheten för delaktighet, 2023).

Myndigheten för delaktighet (2023) framhåller att individer med funktionsnedsättning har en högre risk att utsättas för psykisk, fysisk samt sexuellt våld, både under deras barndom samt i deras vuxnare dagar. Risken är generellt högre för kvinnor med funktionsnedsättning jämfört med män. Dessa uppgifter baseras på statistik från Nationellt centrum för kvinnofrids befolkningsundersökning Våld och hälsa (2014), där resultaten bygger på självrapporterade erfarenheter av funktionsnedsättning. Enligt statistiken uppger 58% av kvinnorna med funktionsnedsättning att de utsatts för våld, jämfört med 27% av kvinnorna utan funktionsnedsättning. Vidare uppger 18% av män med funktionsnedsättning att de utsatts för psykisk våld i vuxen ålder, vilket är dubbelt så högt som bland män (9%) utan funktionsnedsättning (Myndighet för delaktighet, 2023).

Länsstyrelsen (2018) visar att både män och kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för våld. Däremot visas det att kvinnorna i högre grad drabbas av upprepat samt grovt våld samt sexuellt våld, vilket resulterar i att kvinnor ofta är i behov av vård- samt stödinsatser. Länsstyrelsen (2018) baserar dessa resultat på en statistik från en omfattande undersökning från år 2007, genomförd av utredningsinstitutet Handu (2007) med 1063 kvinnor med fysiska funktionsnedsättningar, där funktionsnedsättning definieras utifrån deltagarnas självrapportering. Studien visar att var femte kvinna lever eller har levt med en partner som utövat våld. Därutöver om risken för våld i parrelationer kan bedömas vara liknande som för kvinnor utan funktionsnedsättning, framkommer en särskilt hög utsatthet för psykiskt våld, kopplad till isolering, sämre ekonomi samt ökad beroendeställning. Vidare kan psykisk funktionsnedsättning både vara en riskfaktor samt en konsekvens av våld, vilket resulterar i en ond cirkel. En annan undersökning initierad av Riksförbundet för Social och Mental Hälsa med 382 deltagande kvinnor inom psykiatri i Skåne visar dessutom att 40% angav partner eller före detta parter som förövare. Detta resultat visar på en komplex och vanlig utsatthet för kvinnor med funktionsnedsättningar när det kommer till våld i nära relationer (Länsstyrelsen, 2018).

Montefusco (2016) skriver att barn med funktionsnedsättning löper en ökad risk för att utsättas för våld och övergrepp i en nära relation. Barn är redan beroende av vuxnas omsorg och drabbas vanligtvis av upprepat våld i nära relationer. Det är även en grupp som är osynlig

i statistiken eftersom deltagandet i undersökningar om upplevelsen av våld blir svår när den utsatte är ett barn. Våld mot barn kan vara fysiskt, psykiskt, sexuellt våld men kännetecknas även av försummelse som kan riktas mot barnets funktionsnedsättning. Våld i barndomen är väldigt allvarligt då det kan bidra till långvariga medicinska och psykosociala konsekvenser. Denna sårbarheten leder exempelvis till att barnet behöver en större omsorg av föräldrar och att barnet däremot inte utvecklas som de ska (Montefusco, 2016).

Enligt en rapport av Brottsförebyggande rådet, Brå (2007), framgår det att våld mot personer med funktionsnedsättning har varit ett osynligt problem inom forskningen. Denna osynlighet hänger samman med begränsad rapportering samt att våld ofta förekommer i beroenderelationer där den utsatta behöver förövaren för att klara av vardagliga aspekter. Våld kan oftast förknippas med fysiska eller psykiska våldshandlingar utan även diskreta former av maktutövning och kontroll. Exempelvis lyfter rapporten att bristande tillgång till stödresurser i samhället och en saknad av kunskap kring anmälningsskyldigheten förstärker den tystnad kultur som redan finns kring våld mot personer med funktionsnedsättning. Osynligheten kan även ha en stor del i att den utsatta själv inte uppfattar sig som utsatt, vilket gör att brottet och våldet förblir osynligt (Brå, 2007).

Denna studie avgränsas till biståndshandläggare som arbetar med våld i nära relationer mot personer med funktionsnedsättning. Fokus ligger på biståndshandläggarnas arbete med identifiering, hantering och utmaningar som de möter i sitt uppdrag, snarare än de våldsutsattas egna erfarenheter eller olika insatser inom lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och socialtjänstlagen (SoL).

1.1. Problemformulering

Enligt Källström, et al. (2022) framkommer det att individer med funktionsnedsättning, som omfattas av insatser enligt LSS, ofta betraktas som primärt ansvar för LSS-verksamheter. Det innebär att eventuella problem skall hanteras inom LSS-verksamheten, oberoende problemets karaktär eller omfattning. Vid situationer gällande våldsutsatthet kan detta förhållningssätt medföra att de varken får det stöd de är berättigade till, samt inte får det stödet de behöver för att hantera våld utsattheten. Ett sådant förhållningssätt ökar risken att få problematiska konsekvenser i situationer som berör våldsutsatthet (Källström, et al. 2022).

Myndigheten för delaktighet (2023) hävdar att våldsutsatthet är ett globalt samhällsproblem och kan grundas på flera faktorer, varav funktionsnedsättning är en. Utsatthet är oftast situationsbaserat samt drabbar alla på olika sätt. Det kan förekomma i olika miljöer, både ute i det offentliga eller inom stängda dörrar. Våldets situationspecifika karaktär framträder i situationer där våldsutövare använder den utsattas beroende till sin fördel. Det framkommer utöver det även att kunskapen inom vissa befolkningsgrupper har förblivit låg, varav en av dessa grupper är individer med funktionsnedsättning. Utsatthet för individer med funktionsnedsättning beskrivs med begrepp som osynlighet, beroende samt sårbarhet. Denna utsatthet är ofta svår att upptäcka på grund av begränsad insyn, få sociala kontakter samt svårigheten att kommunicera. Det finns en stereotyp kring funktionsnedsättning och denna fördomen samt den bristande kunskapen gör att tecken på våld misstolkas eller förbises (Myndigheten för delaktighet, 2023).

Tidigare forskning lyfter att socialtjänstens arbete med våld i nära relationer är väldigt komplex och kännetecknas av variationer i arbetssätt, otydlig ansvarsfördelning samt bristande riktlinjer (Ekström, 2018; Olsson et al., 2023). Samverkan mellan olika aktörer

beskrivs som bristfällig samt beroende av enskilda individers initiativ snarare än etablerade strukturer (Klint, Källström & Farias, 2025). Detta kan resultera i att våldsutsatta individer inte får ett samordnat samt behovsanpassat stöd.

Vidare visar tidigare forskning att individer med funktionsnedsättning löper en ökad risk att utsättas för våld i nära relationer, samtidigt som deras möjligheter att söka hjälp är begränsade (Namatovu et al., 2024; McCarthy et al., 2018). En central problematik i detta berör bristande kompetenser hos professionella inom funktionshinderområdet. Det lyfts att det ofta saknar kunskap om våld, medan verksamheter som arbetar med våldsutsatthet saknar kunskap om funktionsnedsättning (Klint et al., 2025). Detta bidrar till att våldsproblematik inte uppmärksammas eller hanteras korrekt.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO), (2023) visar i sin tillsynsrapport att tvångs- och begränsningsåtgärder förekommer inom verksamheter som bedrivs enligt LSS. Resultatet visar att i två tredjedelar av verksamheterna används otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder. Granskningar av 90 gruppboenden genomfördes av IVO på nationell nivå som har identifierat stora brister i de granskade verksamheterna. Dessa brister handlar om åtgärder som begränsar de boendes frihet genom att exempelvis hindra deras rörelse, övervakning och inlåsning utan rätt till det. Inom de granskade gruppboenden för personer med funktionsnedsättning framkommer det att personalen ofta använder tvingande metoder utan att ta till sig de olika individuella behoven som finns eller giltiga samtycken från brukarna.

Vidare uppger Inspektionen för vård och omsorg (2021) i en annan rapport att insatser enligt SoL och LSS bygger på frivillighet och att tvångs- eller begränsningsåtgärder endast får tillämpas om det finns stöd i lag. Trots dessa rättigheter rapporteras det att personer med funktionsnedsättning utsätts för åtgärder som strider mot dessa principer. Exempelvis rör det sig om tvångsmedicinering, begränsning av utrymmen och besöksförbud. Detta kränker individens rättigheter och den personliga integriteten hos personer med funktionsnedsättning. IVO (2021) skriver fortsättningsvis att dessa händelser kring tvångs och begränsningsåtgärder oftast har en koppling till brister i personalens kompetens och i verksamhetens organisation. Under 2020 rapporterades 106 ärenden till IVO som rörde tvångs- och begränsningsåtgärder inom LSS-boenden. Dessa ärenden omfattade Lex Sarah- anmälningar, klagomål från närstående och upplysningar kring missförhållanden.

Tidigare forskning lyfter organisatoriska problem, samverkansproblem samt en ökad sårbarhet hos individer med funktionsnedsättning. Samtidigt finns det begränsad kunskap gällande hur våldsutsatthet konkret identifieras i praktiken. I detta sammanhang utgör biståndshandläggare en central aktör när det kommer till att identifiera våldsutsatthet hos personer med funktionsnedsättning. Biståndshandläggare ansvarar för att utreda, bedöma samt uppfölja insatser enligt LSS samt SoL. Det innebär att handläggaren får en möjlighet att uppmärksamma individens livssituation samt identifiera tecken på våld. Det finns av denna anledning ett behov av att undersöka hur biståndshandläggare uppfattar samt arbetar med att identifiera våld i nära relationer bland individer med funktionsnedsättning. Genom att belysa detta kan denna studie bidra med fördjupad kunskap inom ett område där forskningen i dagsläget är begränsad.

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka hur biståndshandläggare arbetar med våld i nära relationer riktat mot barn och vuxna med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning.

1.3 Frågeställning

- Hur identifierar biståndshandläggare fall av våld i nära relationer mot personer med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning.
- Vilka utmaningar och möjligheter möter biståndshandläggaren i sitt arbete mot våld i nära relationer för individer med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning?
- Hur sker samverkan biståndshandläggare med olika samhällsaktörer och organisationer i arbetet med våld i nära relationer mot individer med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning?

1.4 Begreppsdefinition

Mattsson (2021) pekar på att våld både kan vara synligt samt osynligt, samt omfatta brott som misshandel, hot och sexuella kränkningar.

Våld, avser handlingar eller beteenden som är menade att skada, kontrollera eller kränka en annan individ. Det kan vara både fysisk och icke-fysiska handlingar (Mattsson, 2021).

Våld i nära relation, innebär att en individ utövar makt och kontroll över en annan i en relation präglad av närhet samt beroende. Våldet kan vara både aktivt, som hot och kränkningar. Utöver det även passivt, som att nödvändigt stöd undanhålls (Mattsson, 2021).

Fysisk funktionsnedsättning, avser nedsatt kroppslig funktionsförmåga, exempelvis rörelse. Det kan vara medfödd eller förvärras genom sjukdom eller skada. Begränsningarna sker främst i möten med omgivningens fysiska, sociala samt strukturella utformningar (Runesson, 2024).

Intellektuell funktionsnedsättning, även kallat utvecklingsstörning, innebär nedsatt intellektuell förmåga som visar sig tidigt i livet. Det kan bero på genetisk avvikelser eller skador under födseln. Det varierar i grad och påverkar behov av stöd samt förmåga som exempelvis språk (Nylander, 2024).

Psykisk funktionsnedsättning, ett samlingsbegrepp för långvariga eller återkommande psykiska tillstånd, exempelvis ångest. Detta medför varaktiga svårigheter i vardagen och påverkar förmågan att fungera i arbete, studier, etc (Nylander, 2024).

2. Bakgrund

I detta avsnitt presenteras den nya socialtjänstlagen (SoL) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt deras ansvar för personer med funktionsnedsättning. Inledningsvis behandlas socialtjänstens ansvar och de lagstadgade ramar som reglerar insatser, följt av en genomgång av LSS, individens rättigheter och

kriterier för att beviljas stöd. Vidare redogörs för insatser enligt både lagarna samt en översikt av statisk koppling till dessa. Avslutningsvis betonas att lagstiftningen utgår från frivillighet och kring mänskliga rättigheter samt barns rättigheter.

2.1 Socialtjänstens ansvar för personer med funktionsnedsättning

Socialtjänstlagen är utformad som ett målinriktat ramlag som omfattar hela befolkningen. Ramlagen styr ansvaret som socialtjänsten har gentemot alla individer som behöver någon form av stöd, genom övergripande mål och värdegrunden. Detta innehåller även vad som förväntas av kommunerna men ger kommuner utrymme att anpassa stödet utifrån både individuella behov samt lokala förhållanden. Den nya socialtjänstlagen trädde fram under juli 2025, detta innebär en omfattande förändring av hur socialtjänsten ska arbeta. Det övergripande syftet med lagen är att göra socialtjänsten mer förebyggande, tillgänglig samt kunskapsbaserad. Detta är särskilt relevant för denna studie som undersöker hur biståndshandläggaren arbetar med våld i nära relationer mot barn samt vuxna med funktionsnedsättning (Danielsson, 2025).

Personer med funktionsnedsättning omfattas av flera bestämmelser i socialtjänstlagen. 11 kap. SoL reglerar insatser för individuella behov, det vill säga stöd och omsorg i den dagliga livsföringen. I form av ledsagning, dagverksamhet, trygghetslarm, boendeinsatser samt stöd för att lämna en våldsamt relation. Enligt 11 kap. 1§ SoL har den som inte själv kan tillgodose ens egna behov rätt till bistånd efter individuell behovsprövning, exempelvis stöd i daglig livsföring eller stöd i att lämna våldsamt relation. Vidare anger 8 kap. 10-11§§ SoL kommunens ansvar att främja delaktighet i samhällslivet, erbjuda meningsfull sysselsättning samt tillhandahålla bostäder med särskilt stöd. Sammantaget syftar insatserna till att säkerställa skäliga levnadsförhållanden samt stärka individens egna självständighet (Danielsson, 2025).

Socialtjänstlagen betonar en helhetssyn där insatser ska utgå från individens behov och livssituation, vilket är särskilt viktigt för individer med funktionsnedsättning vars behov ofta är komplexa och kräver individanpassade bedömningar. Lagen framhåller även respekt för självbestämmande och integritet samt att insatser i möjligaste mån ska vara frivilliga. Detta kan skapa utmaningar i ärenden om våld i nära relationer. Vidare betonas att socialtjänstens arbete ska baseras på vetenskap och beprövade erfarenheter, samt vikten av förebyggande och tidiga insatser samt samverkan med andra aktörer, såsom hälso- och sjukvård och polis, särskilt i komplexa våldsärenden (Danielsson, 2025).

2.2 LSS och individens rättigheter

Larsson & Larsson angående lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), skriver att LSS är en rättslighetslag som trädde fram under 1990-talet som en del av den svenska handikappreformen. Syftet med denna lagen är att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för individer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar. Begreppet funktionsnedsättning används i dag för att beskriva nedsatt fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning. Detta synsätt förtydligar att begränsningar ofta skapas av samhälleliga strukturer snarare än av individen själv. Det övergripande målet är att den enskilde som ges möjlighet att leva som alla andra. Denna lag bygger på en humanistisk människosyn och grundläggande principer som självbestämmande, inflytande, delaktighet, integritet samt valfrihet. LSS utgår från att individer med funktionsnedsättning har samma värde samt rättigheter som andra individer har. Utöver det även att det formar stödinsatser ska utformas med respekt för individens behov samt

önskemål. Till skillnad från socialtjänstlagen (SoL) som anger skäligena levnadsvillkor, ska insatser enligt LSS tillförsäkra goda levnadsvillkor. Detta gör LSS till en mer förmånlig samt kompletterande lagstiftning (Larsson, & Larsson. 2022).

Lagen omfattar tre olika personkretsar som regleras i 1§ LSS och anger vilka personer som omfattas av lagen. Första punkten av paragrafen avser personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. De är personer som oftast behöver omfattande stöd i vardagen. Personkrets 2 omfattar personer som i vuxen ålder fått betydande och varaktigt begåvningsmässiga funktionsnedsättningar. Det handlar om personer som efter utvecklingsålder genomgått en hjärnskada orsakad av antingen yttre våld eller kroppslig sjukdom. Personkrets 3 avser personer med varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som inte beror på normalt åldrande som medför betydande svårigheter i den dagliga livsföringen. LSS reglerar tio specifika insatser, exempel på insatser är personlig assistans, bostad med särskild service, ledsagarservice samt daglig verksamhet. Kommunerna ansvarar för merparten av insatserna, medan regionerna ansvarar för rådgivning samt annat personligt stöd. LSS-insatser är en individuell rättighet som kan överklagas genom förvaltningsbesvär, samt står verksamheten under tillsyn av IVO, Inspektionen för våld och omsorg (Larsson & Larsson, 2022).

2.3 Statistisk kring insatser enligt Socialtjänstlagen och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Socialstyrelsen (2025) uppger att antalet individer som får stöd och service enligt LSS har ökat stadigt under de senaste åren. Den 1 oktober 2024 var det 81,000 individer, minst en verkställd och kommunalt beslutad insats, vilket är en ökning med cirka 1,800 individer jämfört med 2023. Sedan 2010 har antalet individer med insatser ökat med 30%, vilket kan jämföras med Sveriges genomsnittliga befolkningstillväxt på ungefär 0,9% per år. Ökningen har varit större bland män än kvinnor, där antalet män med insatser ökat med 34% och antalet kvinnor 25%. Totalt ökade antalet insatser den 1 oktober 2024 till 121 300, vilket motsvarar en ökning på 14% sedan 2010. Antalet insatser per individ har däremot minskat från i genomsnitt 1,71 insatser per person 2010 till 1,50 år 2024. Detta grundas på att färre individer får flera sorters insatser. De vanligaste insatserna för barn och unga var avlösarservice och korttidsvistelse, medan för vuxna var det mer förekommande med daglig verksamhet och boende med särskild service. Bland äldre, 65 år och uppåt, var de mest förekommande insatserna bostad med särskild service och kontaktperson (Socialstyrelsen, 2025).

Personer med funktionsnedsättning har även rätt till insatser enligt socialtjänstlagen (SoL). De vanligaste insatserna som ges enligt Sol till personer med funktionsnedsättning är boendestöd, hemtjänst och trygghetslarm. Boendestöd innebär att individen får stöd som är anpassat för dem. Insatsen syftar till att stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv med hjälp av stöd i vardagen med saker som exempelvis skapa struktur och hjälpa till med sociala aspekter av vardagen. Insatsen hemtjänst omfattar praktisk hjälp som en person kan behöva i vardagen som hjälp med personlig omvårdnad när de inte klarar av det. Insatsen trygghetslarm kan användas som en säkerhetsåtgärd för personer som kan komma att behöva snabb hjälp (Socialstyrelsen, 2025). Socialstyrelsen (2025) fortsätter skriva i sin statistik att de flesta personer med funktionsnedsättning och insats enligt socialtjänsten är personer i åldersgruppen 55-64 år.

2.4 Frivillighet, mänskliga rättigheter och barns rättigheter

En central princip i både SoL och LSS är att lagarna baseras på frivillighet. Detta innebär att insatserna i regel ska bygga på individens samtycke och självbestämmande. Lagarna reglerar stödinsatser för personer med funktionsnedsättning och är till för att utformas utifrån individuella behov. Detta innebär att socialtjänsten strävar efter att ge stöd i samförstånd med individen som tar emot hjälp. I LSS synliggörs frivilligheten i lagtexten där det framgår att alla insatser är frivilliga och bygger på individens medverkan och villighet till att ta emot stöd (Socialstyrelsen, 2025).

Danielsson (2025) skriver att av 2 kap 1 § SoL framgår det att verksamheter ska bygga på respekt för enskildas självbestämmanderätt och integritet. I kapitlet framgår övergripande mål som är kopplade till tre grundläggande principer. Dessa principer handlar bland annat om helhetssyn, frivillighet och självbestämmande. I detta sammanhang innebär frivillighet och självbestämmande att den enskilde bestämmer om den vill ta emot en viss åtgärd eller insats. SoL och LSS utgår även från de grundläggande principerna om mänskliga rättigheter som fastställs av internationella konventioner. Enligt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (UDHR, 1948) som antogs av FN:s generalförsamling, har alla människor rätt till liv, frihet och personlig säkerhet. Dessa principer ska ses som en utgångspunkt för medlemsstaternas lagstiftning och som påverkar nationella lagar vilket inkluderar SoL och LSS. Utifrån dessa principer blir det tydligt att tvång och våld inte får förekomma utan att det finns lagstöd som säger annat.

När det gäller barn finns anmälningsskyldigheten stadgat i socialtjänstlagen. Det innebär att en orosanmälan måste göras om det finns misstanke om att ett barn far illa. En orosanmälan innebär att en person som misstänker att ett barn far illa informerar socialtjänsten om barnets situation. Denna skyldighet gäller flera yrkesverksamma som arbetar inom exempelvis polisen, skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård (Socialstyrelsen, 2022). I detta sammanhang är barns rättigheter som tas upp i FN:s konvention till för att främja och stärka barns rättigheter som är en särskilt utsatt grupp för våld i nära relationer. I konventionen tas det upp att barn har rätt till liv, utveckling och skydd mot olika former av våld. Barn får inte utsättas för fysisk eller psykisk skada och det är samhället som har ansvar att förebygga våld mot barn (Danielsson, 2025).

3. TIDIGARE FORSKNING

I detta avsnitt presenteras tidigare nationell samt internationell forskning som är relevant för studiens fokus på professionellas arbete med våld i nära relationer. Forskningen belyser bland annat socialtjänstens arbete, praktiska utmaningar samt hur bemötande, ansvarsfördelning samt samverkan mellan aktörer påverkar stödet till våldsutsatta. Vidare behandlas våldsutsatthet bland särskilda grupper, som individer med intellektuell funktionsnedsättning samt barn med funktionsnedsättning. Materialet identifieras genom systematiska litteratursökningar i databaser rekommenderade av Malmö universitet, främst Psycinfo, Sociological Abstracts och Swepub och kompletterades med Google Scholar för att inkludera relevanta svenska studier. Litteratursökningen visar att forskningen inom området är begränsad, särskilt kring professionellas perspektiv på våld i nära relationer mot personer med funktionsnedsättning. Detta kan förklaras av att denna målgrupp ofta är underrepresenterad och delvis osynlig inom forskning om våld i nära relationer. Därmed fokuserar mycket av den tidigare forskningen på våld i nära relationer på en mer generell nivå, snarare än på funktionsnedsättning eller professionellas perspektiv, vilket medför att problematiken uppmärksammas i begränsad utsträckning. Artiklarna var peer-reviewed och

fokuserade på teman som ” våld i nära relationer”, "funktionsnedsättning" och “socialt arbete”. Till slut kom vi fram till 10 peer-reviewed forskningsartiklar.

3.1 Socialtjänstens arbete med våld i nära relationer

Ekström (2018) nämner i sin studie att socialtjänstens arbete med våld i nära relationer ser olika ut beroende på kommun. Detta eftersom socialarbetare ofta behöver tolka sina uppdrag på egen hand. I studiens intervjuer beskriver socialarbetaren att det saknas tydliga riktlinjer för de kvinnor som ska få stöttning. Det finns de kommuner som erbjuder alla kvinnor stöd, medan andra enbart arbetar med kvinnor som beslutat att lämna den destruktiva familjen. Detta eftersom risken för att kvinnorna upprätthåller relationen eller inte når upp till de mål som finns. Studien visar att stödet som erbjuds kategoriseras i tre nivåer. Den första omfattar grundläggande insatser såsom boende, ekonomi samt samtal. Den andra inkluderar mer omfattande stöd som kvalificerade samtal, praktisk hjälp samt riskbedömningar. Sedan den tredje, som består av mer sällsynta insatser som i rättsprocesser samt förebyggande arbete.

Ekströms (2018) skriver vidare i sin studie att det var flera socialarbetare som beskrev att arbetet till stor del handlade om att hantera konsekvenserna av våld, snarare än att arbeta för att förebygga det. Det finns en ökad önskan om tydligare arbetsfördelning, specifikt gällande riskbedömningar samt samverkan med andra aktörer. Det övergripande intrycket är att stödet till våldsutsatta kvinnor påverkas starkt av lokala förutsättningar samt hur socialarbetaren i själva verket tolkar uppdraget. Detta skapar en skillnad i vilket stöd kvinnor får i det praktiska arbetet (Ekström 2018).

Tidigare forskning visar även att arbete med våld i nära relationer är komplext för socialarbetare och innebär flera utmaningar inom organisationen och för det praktiska utförandet. En studie publicerad i *The British Journal of Social Work* undersöker socialarbetares erfarenhet av att arbeta med partnerrelaterat våld i Sverige (Olsson et al. 2023). Resultaten visar på att socialarbetare betonar att erfarenhet är viktigt när det kommer till att arbeta med våld i nära relationer. De lyfter vikten av att vara säker i sin professionella roll och att få erfarenhet av komplexa ärenden. Även stöd från chefer och kollegor bidrar till självförtroende inom rollen. Socialarbetare betonar även att struktur är en viktig del av arbetet där tydliga rutiner och handlingsplaner är centrala. De upplevde att verktyg som riskbedömningsmetoder bidrar till en standardisering och blir som ett viktigt stöd i arbetet. En annan aspekt som nämns handlar om samverkan med aktörer som polis, vårdinrättningar och ideella organisationer för att kunna ge de våldsutsatta rätta stöd. Vissa respondenter upplevde att interna samverkan inom socialtjänsten fungerade väl medan andra pekar på att det inte fungerade lika väl. Däremot fanns det ett gemensamt antagande om att externa samarbeten fungerade bättre med exempelvis polis. Det som de menar kännetecknar ett bra samarbete handlar om en rak och tydlig kommunikationsväg (Olsson et al. 2023).

Namatovu et al. (2024) skriver om professionellas erfarenheter i Sverige av att ge stöd till kvinnor med funktionsnedsättning som har upplevt våld i en nära relation. Studien undersöker hur tjänsteorganisationer som socialtjänsten, polis och ideella organisationer uppfattar arbetet med utsatta kvinnor. Resultaten indikerar att bra och effektivt stöd ges oftast när en person eller en organisation identifieras som kan koordinera insatserna för de utsatta kvinnorna. Koordinatören skulle fungera som en koppling mellan de aktörer som ska hjälpa samt kvinnorna som tar emot hjälp. Samverkan sker på olika nivåer där kvinnan först får träffa en organisation som hjälper henne. Här förstås problemet och förtroendet för de

professionella byggs upp. Det gör att kontakten med andra aktörer blir enklare så att de även kan ge stöd.

Att bedöma risker som finns och att upptäcka våld när det finns chans beskrivs vara en central del av arbetet (Namatovu et al. 2024). De professionella beskriver att bygga förtroende är en viktig aspekt för att kvinnan vågar berätta om hon utsätts för våld. När våldet väl har identifierats är det viktigt att skydda kvinnan med snabba åtgärder. Det kan innebära kortsiktiga åtgärder som att flytta kvinnan till ett skyddat boende, även långsiktiga åtgärder som att stärka hennes kontroll av sitt eget liv. Vidare visade studien de insatser som riktas mot kvinnor handlar om att ge stöd när det kommer till ekonomiska frågor, bostad och makt över sin egen kropp. Samtidigt finns det en komplexitet med arbetet för kvinnor med intellektuella funktionsnedsättningar eller kommunikationssvårigheter. Kvinnor med dessa svårigheter har mindre möjlighet att själv söka den hjälp de behöver och fatta egna beslut kring deras liv framöver (Namatovu et al., 2024).

Klint, Källström och Farias (2025) har gjort en studie som analyserar socialarbetare i Sveriges arbete med våldsutsatta personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Resultatet från studien visar att det råder stor skillnad när det kommer till kompetens mellan de olika verksamheterna. Det är vanligt att kvinnojourer har en stor kunskap kring exempelvis kvinnors utsatthet och hur de bäst kan få hjälp medan de sedan saknar utbildning och kompetens kring hur funktionsnedsättningen bidrar till extra sårbarhet. Å andra sidan är det tvärtom, professionella som arbetar med funktionshinder har hög kompetens kring bemötande av dessa individer och kognitivt stöd. De saknar dock kompetens kring hantering av våldsfrågor som kan riskera att frågorna om våld inte ställs på rätt sätt eller ställs alls på grund av osäkerhet för vad som händer efter att våldet upptäcks. Samverkan mellan aktörer beskrivs inte vara strukturerad och bristande i flera aspekter. Samarbetet mellan olika aktörer beskrivs ligga hos individen istället och deras engagemang till att få hjälp än organisatorisk vägledning. Detta riskerar leda till att den våldsutsatta individen inte får den hjälp som är anpassad för just dem, utan stödinsatser blir istället generella och förlitar sig på det vardagliga stödet som redan finns inom funktionshinderomsorgen. Det räcker oftast inte för att kunna hjälpa de behov som de utsatta individerna har. Personer med kognitiva funktionsnedsättningar riskerar att hamna mellan stolarna då de olika aktörerna inte tydligt är sammankopplade och kan ge rätt utformat stöd till den utsatte (Klint, Källström och Farias, 2025).

3.2 Bemötande och ansvarsfördelning inom socialtjänsten med våldsutsatta

År 2007 publicerade Brottsförebyggande Rådet en rapport om vilka möjligheter det finns att förebygga våld mot personer med funktionshinder. I rapporten togs det upp att enligt tidigare svenska studier, finns det brister gällande bemötandet av våldsutsatta personer med funktionsnedsättning. Det beskrivs att socialtjänsten har en problematisk syn på våldet mot personer med funktionsnedsättning och att det ännu inte finns en konkret metod inom socialtjänsten för att hantera brotten. Många i socialtjänsten som omfattar socialpsykiatri och LSS beskriver att vid brott mot funktionshindrade vet de om vad som bör göras men att de inte vet vem som har ansvaret att utföra det. Det synsättet som beskrivs har att göra med normaliseringen av att omskriva begrepp som exempelvis begrepp som brott och misshandel avstås ifrån och istället används begrepp som "missförhållanden" och att det "brast" hos personalen. Att avgöra vad som utgör brott associeras ofta hos socialtjänsten som tuffa bedömningar där mycket behöver beaktas. Exempelvis handlar det om sexuella frågor,

självbestämmande hos den våldsutsatta med funktionsnedsättning samt saker som måste göras utan att den våldsutsatta kanske känner till det.

Samtidigt visar svensk forskning brister i rättsväsendet kring hur barn och vuxna med intellektuella funktionsnedsättningar bemöts som brottsoffer (Brå, 2007). Forskning visar att rättsväsendet utgår från samma generella bedömningskriterier för att bedöma trovärdigheten hos brottsoffer oavsett funktionsförmåga. Detta resulterar i en svårighet för de brottsoffer som med funktionsnedsättningar att göra sig förstådda, speciellt personer med intellektuell funktionsnedsättning. Brist på kunskap inom rättsväsendet om barn med intellektuell funktionsnedsättning och ingen tillgång till bra samtalstekniker medför att brottsoffren inte får samma likhet inför lagen som alla andra (Brå, 2007).

3.3 Vuxna med intellektuella funktionsnedsättning i våldsutsatta relationer

Internationell forskning visar på liknande resultat och har identifierat det som även hittats i svensk forskning. Robb och Mccarthy (2023) har utfört en empirisk studie kring socialarbetare i Englands arbete med vuxna med intellektuell funktionsnedsättning, som utsätts för våld i nära relationer. En viktig aspekt som socialarbetare belyser är att deras arbete kännetecknas av relationsbyggande och riskfokuserat arbete. Relationen bygger på långvarighet och förtroende mellan socialarbetare och den utsatta, och även med förövaren i vissa fall. Relationerna ses som en central del för att kunna identifiera och hantera våld i nära relation. Förtroendet ökar bekvämligheten för personer med funktionsnedsättning att våga öppna upp sig om våldet. Här används strategier som regelbundna hembesök för att följa upp personens situation. Socialarbetare beskriver sig vara den som tar riskrelaterade beslut. Det är de som är ansvariga för att övervaka risker som finns och gör bedömningar utifrån den enskildes situation. Ansvar för att förebygga att våldet sker hamnar därmed på den enskilda socialarbetaren, arbetet är individualiserat. Organisatoriska rutiner och strukturer verkar inte styra arbetet utan socialarbetaren använder egna strategier för att minska riskerna. Samtidigt försöker socialarbetaren stärka den utsattas självbestämmande genom att ge information om våldet samt stöd så att den utsatta själv kan minimera risken för att våldet förekommer. Däremot beskriver socialarbetare att det är en svår metod som försvåras av förvärvarens kontroll och dynamiken i relationen (Robb & Mccarthy 2023).

Dixon & Robb (2016) analyserar hur socialtjänsten samt polisen i England samt Wales genomför riskbedömningar för våld i nära relation bland kvinnor med intellektuella funktionsnedsättningar. Dixon och Robb uppmärksammar hur en kvinnas beslut inte enbart styrs av fysiska risker, utan även av beroende, ekonomi, rädsla samt tidigare negativa erfarenheter av myndigheten.

McCarthy, et al. (2018) belyser professionellas erfarenhet av våld i nära relationer mot kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning i en enkätstudie genomförd i Storbritannien. Det har framkommit varierande perspektiv, där många professionella bedömer att kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning löper en särskilt risk att utsättas för våld. Faktorer som social isolering, bristande stöd nätverk samt ökad risk för manipulation lyfts fram som särskilt betydande. Studien visar att kvinnornas behov ofta förbises på grund av begränsade resurser samt otillräcklig kännedom kring ämnet. Detta resulterar i att de professionella betonade att kvinnorna ofta blir kvar i dessa relationer på grund av isolering, begränsade boendernalternativ samt en manipulerande partner som utnyttjar deras utsatthet.

3.4 Barn med funktionsnedsättning och våld i hemmet

Syriopoulou-Delli & Varveli (2025) framförde i en systematisk litteraturöversikt av internationell forskning att barn med funktionsnedsättningar löper en ökad risk för våld i hemmet, än barn utan funktionsnedsättningar. Studier har indikerat att barn är den gruppen i samhället som är tre till fyra gånger mer utsatt för olika former av utsatthet. Sårbarheten berör inte enbart de med funktionsnedsättning, utan är en samverkan mellan individuella faktorer, familjedynamik, samhällsförhållanden samt strukturella ojämlikheter. Den mest förekommande formen av våld för dessa barn är försummelse, vilket kan beröra bristande medicinsk vård, otillräcklig skolgång samt värre levnadsförhållanden. Fysisk, psykisk samt sexuellt våld förekommer också, där barn med intellektuella funktionsnedsättningar samt flickor som utsätts för sexuellt våld. Sedan är det vanligt att barn med neuropsykiatriska samt kognitiva funktionsnedsättningar utsätts för mer psykiskt våld. Dessa konsekvenser är omfattande och långvariga, nedsatt fysisk samt psykisk hälsa, social isolering samt hinder inom arbetslivet och utbildning.

Flynn (2021) skriver en kritisk litteraturöversikt om barnskydds- och barnavårdande inom socialt arbete i Irland. Flynn skriver om hur barn med funktionsnedsättning ofta är särskilt utsatta för övergrepp och försummelse, samt hur olika praktiker påverkar det professionella stödet. Centrala hinder som uppstått är kommunikationsmöjligheter, svårigheter att samla trovärdigt underlag, resursbrist, komplexitet i att skilja orsaker samt fördomsfulla attityder som kan leda till lägre skyddsnivå. Flynn betonar utöver det även vikten av att använda teoretiska ramverk, som exempelvis ableism. Flynn (2021) förklarar att ableism handlar om hur samhället ser individer utan funktionsnedsättning som normen samt mer värda. Detta resulterar i att individer med funktionsnedsättning ses som avvikande, mindre kapabla eller som ett stormoment i samhället. Av denna anledning är det nödvändigt att använda dessa ramverk för att förstå hur sådana tankesätt kan påverka bemötande, beslutstaganden samt tillgången till stöd inom socialt arbete. Flynn betonar att genom att använda detta teoretiska ramverk exempelvis kommer resultera i förbättrad attityd, bättre hantering inom praktiska hinder samt säkerställa rättvisa och effektivitet bland insatser.

4. TEORI

I detta avsnitt presenteras studiens teoretiska ramverk, bestående av organisationsteoretiskt perspektiv, stigmatisering och normaliseringsprocessen. Teorierna i denna studie används som analytiska perspektiv för att tolka och förstå det empiriska materialet, snarare än som operationaliserade begrepp. De fungerar därmed som ett tolkningsramverk i resultat och analysdelen. Teorierna används för att belysa hur biståndshandläggarnas arbete med våld i nära relationer formas av organisatoriska strukturer, resurser, ansvarsfördelning samt samverkan. Detta varpå kan påverka deras handlingsutrymme i arbete med personer med funktionsnedsättning. Vidare synliggörs stigmatiseringsteorin hur individer med funktionsnedsättning riskerar att betraktas som avvikande samt hur detta kan påverka bemötande och tillgång till stödinsatser. Slutligen till normaliseringsprocessen som bidrar till förståelsen av hur våld i nära relationer gradvis kan accepteras och internaliseras, vilket försvårar upptäckt samt hantering av våldsutsatthet.

4.1 Handlingsutrymme inom organisationsteori

Enligt Svensson (2022) bedrivs professionellt socialt arbete inom ramen för formella organisationer, där uppdrag, ansvar och handlingsmöjligheter formas av organisatoriska strukturer, regler och resurser. Socialarbetare agerar därmed inte som privatpersoner, utan

som representanter för en organisation, vilket påverkar hur arbetet kan utföras i praktiken och vilket handlingsutrymme som finns i mötet med klienter. Handlingsutrymme inom organisationsteori används för att analysera hur biståndshandläggarnas handlingsutrymme formas i arbetet med våld i nära relationer mot personer med funktionsnedsättning. Genom ett organisatoriskt perspektiv synliggörs hur organisatoriska villkor såsom ansvarsfördelning, resurstillgång och samverkan, påverkar handläggarnas möjligheter att identifiera, hantera och följa upp våldsutsatthet (Svensson, 2022). Handlingsutrymme kan, enligt Svensson (2022), förstås som det utrymme som uppstår mellan lagstiftning, riktlinjer och organisatoriska krav å ena sidan, och den professionellas egna bedömningar och handlingsmöjligheter å den andra. Även om biståndshandläggare verkar under samma lagstiftning, såsom SoL och LSS, kan organiseringen av verksamheten skilja sig åt mellan kommuner och enheter. Detta kan i sin tur leda till variationer i hur arbetet med våld i nära relationer hanteras i praktiken, exempelvis när det gäller tillgång till resurser, rutiner för samverkan och möjligheten att vidta åtgärder (Svensson, 2022).

Svensson (2022) betonar vidare att organiseringen av socialt arbete innebär en fördelning av ansvar, resurser och arbetsuppgifter, vilket påverkar vilka insatser som kan erbjudas och hur snabbt de kan genomföras. Inom biståndshandläggarnas arbete kan organisatoriska faktorer såsom resursbrist, otydliga ansvarsområden och begränsade samverkansstrukturer påverka möjligheten att identifiera, hantera och följa upp ärenden som rör våld i nära relationer. Organisationsteorin möjliggör därmed en analys av hur strukturella villkor kan skapa hinder eller begränsningar i arbetet, även i situationer där professionella har kunskap, erfarenhet och vilja att agera (Svensson, 2022). Utöver detta präglas organisationer inom socialt arbete av etablerade arbetssätt och institutionella normer som tenderar att vara stabila över tid (Svensson, 2022). Detta kan innebära att förändringar i arbetet med våld i nära relationer sker långsamt, trots ökade krav på samverkan, kompetensutveckling och individanpassade insatser. Genom att använda organisationsteori i denna studie synliggörs hur biståndshandläggarnas arbete påverkas av både individuella bedömningar och organisatoriska strukturer, vilket är centralt för att förstå de möjligheter och begränsningar som präglar det professionella arbetet med våld i nära relationer mot personer med funktionsnedsättning (Svensson, 2022).

I Svensson (2022) är samverkan inom det sociala arbetet en central del av det professionella uppdraget, eftersom klientens behov ofta kräver insatser från flera aktörer samtidigt. Samverkan kan ske både inom och mellan organisationer och kan innebära både möjligheter och svårigheter. Förutsättningar för samverkan formas av mekanismer på organisationsnivå, såsom ansvarsfördelning, resurser och organisatoriska strukturer. Samverkan kan i ett organisationsteoretiskt perspektiv förstås som en organisatorisk process som formas av hur ansvar, resurser och arbetsuppgifter är fördelade mellan de olika verksamheterna. I ärenden som rör våld i nära relationer där fler aktörer behöver involveras blir förutsättningarna för samverkan en del av de organisatoriska sammanhang som ramar in biståndshandläggarnas handlingsutrymme. Brister i hur samverkan är organiserad vid exempelvis oklara ansvarsförhållanden och begränsade resurser inom organisationen kan bidra till att handlingsutrymmet reduceras. Detta visar på hur samverkan inte främst kan förstås som ett resultat av individuella ageranden, utan som påverkas av strukturella villkor som organisationsteorin syftar till att synliggöra (Svensson, 2022).

4.2 Stigmatiseringsteorin

Goffman (2021) hävdar att stigma är ett socialt konstruktivt begrepp som refererar till en egenskap som gör att en individ uppfattas som avvikande inom samhällsnormer. Stigma handlar om egenskaper som leder till socialt utanförskap och nedvärdering snarare än fysiska kännetecken. Stigma formas i relation till samhällets olika stereotypa föreställningar om olika gruppers uppträdanden. En individ som utsätts för stigma riskerar därmed att inte längre betraktas som en fullvärdig individ, utan som socialt nedvärderad i möte med andra. Enligt Goffman (2021) finns det tre huvudtyper av stigmat, kroppslig missbildning, karaktärs-utsättning som psykiska problem och missbruk, samt gruppstigma som religion eller nationstillhörighet. Dessa kategorier kan ha en påverkan på individen både direkt och indirekt, då det kan leda till social uteslutning och påverkan på hur de stigmatiserade blir bemötta. De som betraktas "normala" tenderar att uppfatta stigmatiserade individer som mindre värdefulla, även i vissa fall mindre mänskliga. Detta kan resultera i förstärkt diskriminering samt social marginalisering. Det kan leda till att individer som anses vara stigmatiserade känner känslor av skam, nedsatt självvärde och olika sätt att anpassa sig eller hantera situationen.

Goffman (2021) framhåller utöver det även att stigma påverkar individens identitet på flera nivåer. Den sociala identiteten kan delas in i två delar, den faktiska sociala identiteten sedan den virtuella sociala identiteten. Den faktiska sociala identiteten baseras på individens verkliga egenskaper och tillhörighet. Sedan den virtuella sociala identiteten grundas på samhällets förväntningar på individen. Goffman (2021) beskriver att individer som är stigmatiserade kan hantera situationer på olika sätt. Det finns dem som försöker förändra eller dölja det som uppfattas som stigma genom att söka indirekta sätt att beskriva ens kompetens. De använder deras stigma som en ursäkt genom att omvärdera sin erfarenhet och finna en personlig mening i dem. När stigmatiserade samt "normala" möts uppstår ofta osäkerhet och obehag. Den stigmatiserade behöver då förhålla sig till hur hen uppfattas, medan de "normala" ofta överdriver eller misstolkar beteenden och ser dem som avvikande eller problematiska.

4.3 Normaliseringsprocess

Enligt Lundgren (2022) handlar normaliseringsprocessen om hur våld i nära relationer successivt kan bli en del av individens vardag för både offret och förövaren. Våldet är en process, det börjar isolerat och chockerande. Gradvis blir det en accepterad handling som förväntas i relationen. Denna gradvisa förskjutning av gränser resulterar i att våldet blir normaliserat, rationaliserat och i stora drag osynligt. För kvinnor innebär det i många fall en internalisering. Kvinnorna börjar ta ansvar för samt förklarar våldet med sina egna handlingar, samt anpassar sitt beteende för att undvika nya konflikter. Däremot för män handlar det mer om att externalisera ansvaret. Männen förlägger ansvaret utanför sig själv, på yttre faktorer som stress eller kvinnans beteende.

Lundgren (2022) hävdar att våldet blir naturligt, som en del av den normala dynamiken i relationen. Våldet är inte längre enstaka händelser, utan en del av det större mönstret som formar relationens vardag. Detta ger en förståelse för hur våld normaliseras inom en relation samt varför det ofta är svårt att ta sig ur det. Det handlar om en gradvis förändring angående individens egna uppfattning om vad som är acceptabelt. Successivt resulterar det i att våldet samt relationen omformas till något som upplevs " normalt".

5. METOD

5.1 Metodval

För att besvara studiens syfte och frågeställningar har en kvalitativ intervjustudie valts. Ahrne & Svensson (2022) beskriver att kvalitativ metod lämpar sig särskilt för studier som syftar till att skapa en fördjupad förståelse av sociala processer samt människors handlingsmotiv genom nära studier av erfarenhet, interaktioner samt meningsskapande. I detta är forskarna själva en aktiv del av forskningsprocessen.

Som nämnt är studiens syfte att undersöka hur biståndshandläggare arbetar med våld i nära relationer riktat mot barn och vuxna med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning. Eftersom studien syftar till att undersöka biståndshandläggarnas egna erfarenheter och sätt att förstå sitt arbete i relation till våld i nära relationer, har en kvalitativ metod valts för att fånga upp hur deras professionella erfarenheter förstås och ge mening av handläggarna själva. En kvalitativ intervjustudie ger därför i detta arbete en fördjupad förståelse genom samtal, av hur våldsutsatthet identifieras och hanteras. Genom intervjuer kan deltagarna beskriva sina egna erfarenheter med sina ord, vilket ger tillgång till variationer samt sammanhang som inte hade varit möjliga att fånga genom kvantitativ metod. Ahrne & Svensson (2022) skriver att genom att använda sig av kvalitativa metoder i sin studie är intervjuaren friare till att introducera nya samtalsämnen och nya frågor under samtalsgången. Vidare fortsätter Ahrne & Svensson med att det finns olika sätt att strukturera intervjuerna. Det finns exempelvis ostrukturerade intervjuer, semistrukturerade intervjuer och löst strukturerade intervjuer (2022). Rennstam (2025) refererar till Steinar Kvale som intresserade sig i intervjuer och fördelarna av att använda den metoden. Kvale ansåg att med hjälp av intervjuer får studien en mer mångsidig bild av intervjupersonens erfarenheter. Liknande iakttagelse gör Ahrne & Svensson (2022) som hävdar att intervjuer utgör en grundläggande kvalitativ metod, då de möjliggör fördjupad kunskap om sociala fenomen och individers erfarenheter. Genom att använda noggranna samt förbereda intervjuer skapar det relevant empiri som används i denna studien. Intervjuer utgör en effektiv och nödvändig väg till empirisk material av hög kvalitet.

5.2 Urval och avgränsning

För att rekrytera informanter användes metoden tvåstegsurval. Tvåstegsurval är en urvalsmetod där forskaren först börjar med att göra ett urval av organisationer och därefter ett urval av enskilda personer inom den valda organisationen (Ahrne & Svensson, 2022). Metoden är vanlig och förekommande inom samhällsvetenskapliga frågeställningar som handlar om förhållanden inom organisationen. Eftersom uppsatsens syfte är att undersöka biståndshandläggarnas arbete med våld i nära relationer mot personer med funktionsnedsättning identifierades tvåstegsurval som en lämplig metod att använda. Inom metoden är det vanligt att det finns kännedom kring organisationen sedan innan och det är därför den väljs ut för att den passar in i studiens syfte. Urvalet är oftast strategiskt och valet av informanter är kopplat till vilka som kan ge relevanta svar samt de som har erfarenhet inom ämnet. En annan urvalsmetod inom kvalitativ forskning är snöbollsurval vilket innebär att fler intervjupersoner rekommenderas från en intervjuperson som har insyn i målgruppen och får snöbollen att rulla vidare. Detta gör att forskaren får tillräckligt med intervjupersoner att intervjua. I studien har både tvåstegsurval och snöbollsurval tillämpats på olika sätt (Ahrne & Svensson, 2022).

Inledningsvis identifierades en kommunal förvaltning med ansvar för handläggning av insatser enligt LSS och SoL. Kontakten skapades genom att en av oss författare tidigare har genomfört sin praktiktermin på en förvaltning som handlägger LSS och SoL insatser valde vi att försöka komma i kontakt med denna förvaltning. Det har möjliggjort och underlättat kontakten med biståndshandläggare samt vilken organisation som var passande till studien. Urvalet av biståndshandläggare valdes sedan utifrån en arbetsgrupp som arbetar med frågor om våld i nära relationer. Arbetsgruppen består av biståndshandläggare från olika sektioner som arbetar med olika målgrupper inom ramen för både LSS och SoL. Biståndshandläggaren har ansvar att driva fram frågor och rutiner kring våld i nära relationer. Vid denna fas tillämpades metoden snöbollsurval, eftersom den första kontaktpersonen inom arbetsgruppen rekommenderade ytterligare biståndshandläggare som ansågs vara lämpliga informanter för studien. Innan intervjuerna hölls skickades ett mail ut till samtliga rekommenderade biståndshandläggare med informationsbrevet bifogad, samt förslag på tider som intervjuerna kan tänkas hållas i. Senare fick vi svar från en av handläggarna som berättar att det hade underlättat om intervjuerna kan ske tillsammans. Överenskommelse om tid och plats görs och ett mail skickas även till verksamhetschef som i form av ett samtycke. Frågan om vem ville vara med på intervjuer ställdes till 12 personer men som av olika anledningar inte kunde vara med.

För att ytterligare stärka och bredda studiens empiriska material kompletterades det ursprungliga urvalet av biståndshandläggare med två individuella intervjuer. Beslutet fattades efter genomförandet av gruppintervjun, då det insamlade materialet bedöms vara otillräckligt för att fullt ut besvara studiens syfte och frågeställningar. För att uppnå mer fördjupat empiriskt material bedöms det därför relevant att komplettera datainsamlingen med individuella intervjuer. De individuella intervjuerna genomfördes därför i syfte att fördjupa och bredda datamaterialet. Urvalet av de två biståndshandläggarna skedde inom samma kommunala förvaltning som övriga informanter i studien. Kontakten med de två handläggarna etablerades genom samma kontaktvägar som det ursprungliga urvalet, det vill säga via den identifierade arbetsgruppen samt via redan tidigare kontakt med förvaltningen. Urvalet av de individuella intervjupersonerna gjordes strategiskt. Utgångspunkten var deras yrkeserfarenhet och relevans för studiens syfte. Detta urval passade bäst i denna situation istället för ett ytterligare snöbollsurval. Här valde två biståndshandläggare att ställa upp inom förvaltningen att ställa upp på individuella intervjuer. Genom detta tillvägagångssätt möjliggjordes en fördjupning av det empiriska materialet inom samma organisatoriska kontext.

Uppsatsen avgränsas till åtta biståndshandläggare med erfarenheter av att arbeta med barn och vuxna med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för våld i nära relationer. De aktörer som berörs i denna studie är enbart biståndshandläggare själva samt deras yrkesutövning. Fokuset ligger på att belysa biståndshandläggarnas arbetssätt, utmaningar, möjligheter samt former av samverkan i fall där våldsutsatthet hanteras. Sammanfattningsvis ligger studiens fokus på biståndshandläggarnas arbete med att identifiera, hantera samt stödja personer med funktionsnedsättning som utsätts för våld i nära relationer.

Intervjuperson	Sektion	Arbetsområde	Yrkesroll	Tid i yrke (ca)
Intervjuperson 1	Socialpsykiatri	Sol-insatser för vuxna med psykiska funktionsnedsättningar	Biståndshandläggare	2024
Intervjuperson 2	Socialpsykiatri	SoL-insatser för vuxna med psykiska funktionsnedsättningar	Biståndshandläggare	2022
Intervjuperson 3	Personlig assistans	Personlig assistans samt övriga LSS och SoL-insatser kopplade till assistans	Biståndshandläggare	2023
Intervjuperson 4	LSS vuxen	LSS-insatser för vuxna (exkl. personlig assistans)	Biståndshandläggare	2022
Intervjuperson 5	LSS vuxen	LSS-insatser för vuxna (exkl. personlig assistans)	Biståndshandläggare	2022
Intervjuperson 6	Barnsektion	LSS-insatser för barn (exkl. personlig assistans)	Biståndshandläggare	2024
Intervjuperson 7	Barnsektionen	LSS- insatser för barn (exkl. personlig assistans)	Biståndshandläggare	2021
Intervjuperson 8	LSS vuxen	LSS- insatser för vuxna (exkl. personlig assistans)	Biståndshandläggare	2020

5.3 Intervjuer

Datainsamlingen som genomfördes bestod av en semistrukturerad gruppintervju med sex biståndshandläggare samt två individuella semistrukturerade intervjuer. Gruppintervjun genomfördes vid ett gemensamt tillfälle samt var starten på datainsamlingen. Gruppintervjun innebär att det finns flera respondenter som intervjuas samtidigt. Fokuset läggs främst på de individuella svaren som ges på intervjufrågorna (Wibeck, 2010). Denna typ av intervjuform valdes för att möjliggöra insamling av flera erfarenheter vid samma tillfälle och som kom som ett förslag från samtliga biståndshandläggare som deltog i studien. Samtidigt innebär användningen av gruppintervju vissa metodologiska utmaningar, specifikt där studien berör ett eventuellt känsligt ämne såsom våld i nära relationer. I en gruppintervju finns en risk att deltagare anpassar sina svar efter varandra, avstår från att dela personliga erfarenheter eller undviker att uttrycka avvikande perspektiv. Detta kan påverka djupet och nyanseringen i de svar som framkommer. Dessa begränsningar har varit viktiga att ta hänsyn till i studiens metodval.

Gruppintervjun varade i ungefär 90 minuter och båda författarna närvarade under hela intervjutillfället. Den ena författaren ansvarade för att leda intervjun samt ställa frågor utifrån intervjuguiden, medan den andra hade en observerande roll. Denna rollfördelning valdes då den observerande författaren tidigare haft praktik inom organisationen. Detta bedömdes

kunna ha en påverkan på intervjusituationen genom kännedom kring verksamheter och relationer till vissa av intervjupersonerna. För att minska risken för att detta skulle påverka intervjusituationen ansvarade den andra författaren för att leda intervjuerna, med den första intog en observerande roll.

Utöver gruppintervjun genomfördes det även två individuella semistrukturerade intervjuer vid separata tillfällen. De individuella intervjuerna varade i ungefär 45–60 minuter samt genomfördes i avskilda rum på arbetsplatsen. Båda författarna närvarade vid intervjuerna, där samma rollfördelning tillämpades som vid gruppintervjun. Dessa individuella intervjuer gav möjlighet till ett mer fördjupat och personligt resonemang kring biståndshandläggarnas erfarenheter. Detta bedömdes vara särskilt relevant med hänsyn till studiens fokus på ett potentiellt känsligt ämne såsom våld i nära relationer. Samtliga intervjuer genomfördes som semistrukturerade intervjuer. Detta eftersom det innebär en balans mellan struktur och flexibilitet (Ahrne & Svensson, 2022). Intervjuguiden möjliggjorde att centrala teman som biståndshandläggarnas arbetsmetoder, identifiering av våld i nära relationer samt samverkan med andra aktörer behandlades på ett systematiskt sätt. Detta i samma veva som utrymme gavs för följdfrågor och fördjupningar om det behövdes. Denna intervjuform bedömdes vara lämplig då studien berör komplexa och känsliga frågor. Intervjupersonerna behövde ges möjlighet att med egna ord beskriva sina erfarenheter och professionella bedömningar.

5.3.1 Intervjuguide struktur

Enligt Rennstam (2025) hjälper intervjuguiden forskaren att strukturera kvalitativa intervjuer genom att visa vilka ämnen som ska tas upp, samt hur samtalet kan fördjupas. Rennstam (2025) refererar till Kvale som lyfter att en intervjuguide består av två delar, tematiska och dynamiska aspekter. De tematiska aspekterna berör de sakfrågor som är centrala för studiens syfte samt säkerställer att intervjun täcker de ämnen som behövs för att besvara forskningsfrågorna. De dynamiska aspekterna handlar om samspelet i intervjusituationen, utöver det även omfatta uppföljningsfrågorn som syftar till att klargöra samt utveckla intervjupersonernas svar. Kvale betonar att “vad” samt “hur” frågor är särskilt effektiva då det resulterar i konkreta samt detaljerade beskrivningar. Genom att kombinera dessa två delar möjliggör intervjuguiden skapar det samtal som både är strukturerade samt tillräckligt öppet för att fånga intervjupersonernas perspektiv.

Intervjuguiden har formats utifrån tre delar (se Bilaga 2). Den första delen bestod av bakgrundsfrågor för att samla information kring de professionellas erfarenhet inom yrket, vilken sektion de arbetar i och relevant bakgrund kring om de har haft erfarenhet av att arbeta med våld i nära relationer med personer med funktionsnedsättning. Detta gav en kontext till de svar som senare besvarades. Den andra delen av intervjuguiden har fokus i centrala frågor som är kopplade till studiens frågeställningar exempelvis hur biståndshandläggare hanterar fall av våld i nära relationer och vilka rutiner som finns inom organisationen. Den tredje delen utgjordes av avslutande frågor som gav deltagarna möjlighet att reflektera fritt och lägga till fler tankar och idéer som de tyckte var viktiga att få med.

5.5 Etiska överväganden

Studien har genomförts i enlighet med Vetenskapsrådets (2024) riktlinjer för en god forskningssed. Detta innebär att forskningen präglas utifrån vetenskaplig kvalitet, etiskt ansvarstagande samt professionellt omdöme genom hela forskningsprocessen. Centrala forskningsetiska principer likt informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet beaktats i studiens planering och genomförande. Deltagarna

informerades om studiens syfte, upplägg samt genomförandet av intervjun genom ett skriftligt informationsbrev som skickades via e-post före intervjuerna (se bilaga 1). I informationsbrevet framgick det att deltagandet var frivilligt samt att deltagarna, vid vilket tillfälle som helst, kunde avbryta sitt deltagande utan att ange skäl. Samtycket inhämtas genom att deltagarna aktivt tackade ja till att delta efter att ha tagit del av informationen. Deltagarna informerades även om hur personuppgifter och inspelat material skulle hanteras under samt efter studien (Vetenskapsrådet, 2024).

För att säkerställa deltagarnas konfidentialitet anonymiserades samtliga intervjupersoner i studien. Inga uppgifter om namn, arbetsplats eller andra identifierande kännetecken har redovisats. Det inspelade ljudmaterialet har endast varit tillgängligt för författarna, och har raderats efter avslutad transkribering och analys. Det insamlade materialet har slutligen använts för forskningsändamål, i enlighet med nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2024). Studiens fokus på våld i nära relationer aktualiserade särskilda etiska överväganden, eftersom våld är ett ämne som kan upplevas känsligt samt väcka emotionella reaktioner. Även om intervjuerna riktades till professionella biståndshandläggare och inte till våldsutsatta personer, beaktades risken att samtal om våld kunde upplevas som påfrestande. Av denna anledning gavs delarna en möjlighet att avstå från att besvara enskilda frågor eller avbryta intervjun vid behov.

Detta resulterade i att användningen av gruppintervjun innebar ytterligare etiska överväganden. I en gruppintervju kan det upplevas svårare att garantera full konfidentialitet, då deltagarna tar del av varandras erfarenheter samt svar. För att hantera detta på bästa möjliga sätt informerades deltagarna om vikten av att visa respekt för varandra och att inte föra vidare det som framkom under intervjun. Utöver det kan kollegial närvaro också påverka hur öppet deltagarna väljer att uttrycka sig. Dessa aspekter har beaktats genom att komplettera gruppintervjun med individuella intervjuer. Detta gav möjlighet till mer fördjupade resonemang i en enskild och mer avskild intervjusituation.

Utöver de grundläggande forskningsetiska principerna väckte studiens ämne ytterligare etiska frågor. Våld i nära relationer är ett känsligt och emotionellt ämne. Även om intervjuerna genomfördes med professionella biståndshandläggare och inte med våldsutsatta personer, kan samtal om våld väcka minnen från svåra ärenden i arbetet eller upplevas obekväma. Detta innebär ett etiskt ansvar att vara uppmärksam på risken för känslomässig påverkan särskilt när deltagarna reflekterar över komplexa ärenden som de mött i sin yrkesroll. En annan etisk aspekt kring ämnet våld har även att göra med att det kan skapa en upplevelse kring att det finns ett rätt sätt att uttrycka sig på vilket innebär en risk för hur deltagarna väljer att formulera sig.

Att använda sig av gruppintervju innebär även ytterligare etiska överväganden. Intervjupersonerna tillhör samma yrkeskategori och organisatoriska kontext, vilket kan påverka hur trygga de känner sig att uttrycka kritik kring organisatoriska begränsningar eller osäkerheter kring rutiner och arbetssätt. När kollegor samtalar tillsammans kan lojalitet gentemot organisationen eller varandra skapa en försiktighet i vad som delas. Även skillnader i erfarenheter kan påverka maktbalansen i samtalet där de som har haft mer erfarenhet naturligtvis tar mer plats och berättar om vilka arbetssätt och rutiner som finns vilket gör att personer med mindre erfarenhet tar mindre plats och deras erfarenheter synliggörs inte på samma sätt. Detta väcker etiska frågor om jämlikt deltagande och om alla deltagare i specifika gruppintervjuer har samma möjlighet att komma till tals och känna sig bekväma

med att säga det de tycker. Det innebär ett ansvar för oss att reflektera över gruppdynamiken och hur den kan påverka självständigheten i denna intervjusituation.

5.6 Arbetsfördelning

I detta arbete har samtliga delar genomförts i nära samarbete mellan författarna. Vi har gemensamt deltagit i bibliotekssök, workshops och alla handledningstillfällen. Arbetet har organiserats i ett delat digitalt dokument, vilket har underlättat skrivprocessen och bidragit till en sammanhängande text. Sedan har planeringen, problemformuleringen, syftet, frågeställningen samt nyckelorden diskuterats och fastställts tillsammans. Litteratursökningen och urval av artiklar har gjorts gemensamt, däremot genomfördes djupare granskningar samt sammanfattningar av innehållet fördelat mellan oss. Detta gav oss både en förståelse för artiklarnas innehåll och relevans för studien. Därefter genomförde vi diskussioner angående artiklarnas styrkor och svagheter, vilket låg till grund för de artiklar som inkluderades respektive exkluderades. Denna process upprepas tills vi uppnådde våra tio artiklar som slutligen ingick i vår studie. Efter urvalet av artiklar enades vi om hur arbetet skulle struktureras och började skriva utifrån det gemensamma upplägget. Under hela skrivprocessen har vi kontinuerligt diskuterat innehåll, relevans, struktur och rubrik. Sedan har vi genom skrivandet även tagit del av varandras texter och läst och lagt till saker och tagit bort om det har varit nödvändigt. Genom att vi har arbetat tillsammans med alla delar av studien har vi strävat efter att texten ska vara sammanhängande samt ge läsaren ett intryck av ett likartat arbete.

5.7 Förförståelse

Enligt Gilje och Grimen (2007) möter en forskare aldrig sitt forskningsfält utan en förförståelse. Faktorer som påverkar hur empirin uppfattas samt tolkar är tidigare erfarenheter, kunskaper och antaganden. Utifrån ett hermeneutiskt perspektiv ses förståelse som något som formas i relation till dessa förutsättningar, snarare än som helt objektiva eller förutsättningslösa. I denna studie består förförståelsen främst av skribenternas utbildning inom socialt arbete och tidigare kunskap om socialtjänstens organisering och arbets sätt. Därutöver har en av författarna genomfört praktik inom den studerade organisationen. Detta har resulterat i att författarna haft viss kännedom om verksamhetens arbets sätt och rutiner. Detta kan ha bidragit till en ökad förståelse av intervjupersonernas resonemang kring identifieringen av våld och vilka organisatoriska strukturer som finns.

Samtidigt kan det även lett till en påverkan på vilka aspekter som uppfattas som självklara eller särskilt betydelsefulla. Med förförståelsen finns det en risk att författarnas tidigare erfarenheter kan ha en påverkan på hur intervjupersonernas utsagor tolkas och uppfattas. För att hantera denna risk har reflektion varit en central och viktig del av forskningsprocessen. Under intervjuernas gång använde författarna öppna frågor och följdfrågor för att låta intervjupersonernas egna perspektiv komma fram. I analysarbetet har författarna kontinuerligt diskuterat deras tolkningar. Författarna använde deras tolkningar och jämförde dem med det transkriberade materialet för att säkerställa att slutsatserna grundas i empirin, snarare än i deras förståelse.

5.8 Analysarbete

Efter att intervjuerna genomförts började arbetet med transkribering av det insamlade ljudmaterialet. Intervjuerna transkriberades manuellt och arbetet fördelades jämt mellan de två författarna. Ljud materialet transkriberades och lyssnades igenom en gång på

snabbspolning för säkerhets skull, och för att korrigera saker som blev fel. Ljudinspelningen raderades sedan efter för att säkerställa konfidentialitet. Rennstam och Wästerfors (2015) beskriver tematisk analys som en metod där fokus ligger på det innehåll som framträder i intervjupersonernas berättelser, det vill säga det som sägs av intervjupersonerna. Analysen av det insamlade materialet i denna studie genomfördes som en tematisk analys för att möjliggöra tydlighet kring återkommande teman.

Analysarbetet inleddes med att transkriberingarna lästes igenom flera gånger för att skapa en helhetsbild av det insamlade materialet. Därefter markerades relevanta delar av intervjun och kodades genom öppen kodning där korta beskrivande koder skapades utifrån intervjupersonernas utsagor. Exempelvis kodades intervjupersonernas utsagor om att samtala med klienten utan anhörigas närvaro som enskilda samtal. Vidare kodades beskrivningar av att våld kan vara svårare att upptäcka vid kommunikationssvårigheter som kommunikationssvårigheter. Det transkriberade materialet sorterades utifrån innehåll, där relevanta delar markerades beroende på vad som togs upp av intervjupersonerna. Här märkte vi återkommande teman som vi sedan satte ihop för att enklare definiera de olika teman som togs upp under intervjuerna. På så sätt kunde materialet klargöras och specificeras, genom en så kallad kodningsprocess (Rennstam & Wästerfors, 2015). I nästa fas jämfördes koderna med varandra och grupperades utifrån deras likheter. Koder som enskilda samtal och relationsskapande grupperades under underrubriken identifiering av våld, eftersom de utifrån intervjupersonernas utsagor handlar om hur handläggarna arbetar för att uppmärksamma våld utsattheten hos individer. Vidare bildades andra teman som exempelvis hantering av våld och samverkan. De fokuserade koderna skapade de kategorier som utgör studiens resultatavsnitt, och innehåller de mest relevanta delarna av det som intervjupersonerna berättade. Slutligen analyserades de slutgiltiga teman tillsammans med teorin och tidigare forskning (Rennstam & Wästerfors, 2015).

6. RESULTAT OCH ANALYS

I detta avsnitt presenteras och analyseras studiens empiriska material i förhållande till tidigare forskning, teori samt studiens syfte och frågeställningar. Analysen presenteras i form av en tematisk analys och fokuserar på centrala mönster i intervjupersonernas berättelser om arbetet med våld i nära relationer mot personer med funktionsnedsättning. Inom varje tema presenteras citat tillsammans med kopplingar till tidigare forskning och teori för att möjliggöra en fördjupad analytisk förståelse av resultaten.

6.1 Våld i det professionella arbetet

Detta avsnitt kommer att redogöra för hur handläggare inom LSS samt SoL arbetar med att identifiera samt hantera våld i nära relationer som drabbar individer med funktionsnedsättning. Detta kommer att belysa metoder samt strategier som används inom arbetet. Utöver det även de utmaningar samt de organisatoriska begränsningarna som påverkar möjligheterna att ge ett tillräckligt stöd.

6.1.1 Identifiering av våldet

Samtal och relationsbyggande

Av gruppintervjun framkommer det att arbetet med att identifiera våld mot personer med funktionsnedsättning i stor utsträckning sker genom samtal och observation. Handläggaren betonar att det både handlar om att identifiera fysiska tecken samt att skapa förutsättningar för enskilda samtal där klienten ges möjlighet att tala utan närvaro av anhöriga. Handläggaren

lyfter även att detta i praktiken innebär att de anhöriga som ofta närvarar vid möten, ombeds att lämna rummet innan frågor om våld ställs. Klienten ges möjligheten att svara på frågorna frivilligt.

Det viktigaste är ju att fråga, tänker jag, alltså så om situationen är sådan att du kan ställa frågan liksom. Man gör ju det gärna i ett rum med personen och liksom att eh, säkerställa liksom att ingen annan är där och hör. Ehm så det är ju svårt att se om någon är fysiskt liksom utsatt men ser du liksom att någon har blåmärken eller så. men jag skulle vilja prata med personen liksom eh och då kan man ju ställa mer direkta frågor (Intervjuperson 2).

Handläggarens beskrivning av att anhöriga behöver lämna rummet innan frågor om våld ställs kan kopplas till vad Svensson (2022) beskriver om hur socialt arbete bedrivs inom ramen för formella organisationer där arbetet styrs av etablerade rutiner och organisatoriska strukturer. Svensson (2022) lyfter att handlingsutrymme uppstår i relation mellan de organisatoriska ramarna och den professionellas egna bedömningar i möten. I intervjuerna framstår detta arbetssätt som något som en del av de strukturer och riktlinjer som formar handläggarnas arbete. Att handläggarna ber anhöriga att lämna rummet kan förstås som en organisatorisk rutin som skapar ett handlingsutrymme för handläggaren att kunna identifiera och ställa frågor om våld till den enskilde individen utan påverkan från potentiella förövare eller anhöriga. Rutinen kan förstås utifrån intervjupersonens svar som ett organisatoriskt verktyg som möjliggör professionella handlingar och underlättar handläggarnas arbete med att uppmärksamma våld. Att handläggarna beskriver detta arbetssätt kan förstås utifrån att deras erfarenheter formas i möten där förövaren kan vara närvarande, vilket innebär att den enskildes möjlighet att uttrycka sig fritt begränsas. Det leder därmed till att enskilda samtal blir en central metod när det kommer till identifiering av våld.

Liknande beskrivningar framträder i de individuella intervjuerna med intervjupersonerna 7 och 8. Trots att de arbetar inom olika verksamhetsområden, barn respektive vuxen sektionen, beskriver båda liknande uppfattningar kring arbetet med identifieringen av våld. Båda lyfter att våld sällan framkommer genom den enskildes berättande, utan snarare identifieras genom indirekta signaler som förändring i mående och beteende. Däremot finns det en skillnad i arbetet med barn där intervjuperson 7 lyfter att observation, oro från andra verksamheter samt kommunikationssvårigheter som en viktig faktor.

Emm när det kommer till arbete med barn, så brukar barn sällan själva berätta vad som hänt eller händer där och då liksom. Det handlar mer om att ehm, ja att vi själva uppmärksammar en förändring i deras beteende, om det skulle finnas oro från skola eller habilitering. Asså, det är typ mer i fråga att vi tolkar signaler som vi känner av eller fått förvarning om (Intervjuperson 7).

Detta tyder på att identifieringen av våld påverkas av målgruppens särskilda villkor. Handläggare inom barn- och vuxenverksamheten möter individer där beroendeställning och kommunikationssvårigheter begränsar möjligheten att själva uttrycka våldsutsatthet. Som en följd blir handläggarna mer beroende av observationer, indirekta signaler och information från andra verksamheter. Detta kan förklaras av att deras erfarenheter formas i möten där våld inte ofta uttrycks direkt av den enskilde.

Intervjuperson 8 beskriver ett mer relationsbaserat arbetssätt i identifieringen av våld i vuxenärenden. I intervjun framkommer det att vålds utsattheten sällan uttrycks direkt av klienten, utan snarare uppmärksammas gradvis med hjälp av att en relation mellan socialarbetare och klienter byggs upp.

Det jag skulle vilja säga är att identifieringen nästan alltid sker ehm indirekt, mm. Det är inte ofta en klient direkt berättar vad det är som hänt eller händer. Utan ehm, det framkommer stegvis på ett sätt. Ofta märker man det först efter en liten stund, nästan några träffar efter varan, och en relation har skapats. Detta gör det väldigt viktigt att vi arbetar med relationsskapanden över en längre tid. Detta är ju för att individen ska känna tillit samt våga dela med sig till oss (Intervjuperson 8).

Dessa erfarenheter kan förstås i relation till Lundgrens (2022) beskrivning av normaliseringsprocessen, där våld successivt kan integreras i individens vardag och därmed riskerar att inte uppfattas som något avvikande av den utsatte. När våldet utvecklas gradvis kan både barn och vuxna uppleva det som svårt att förstå sin egen våldsutsatthet. Detta kan bidra till att våldet oftast inte tas reda på genom att individen berättar det utan istället krävs relationsbyggande och att förtroende mellan den utsatta individen och socialarbetaren skapas. I intervjuperson 7:s beskrivning av hur handläggare uppmärksammar förändringar i beteende eller oro genom signaler eller från andra verksamheter, kan det tolkas som en konsekvens av att utsattheten inte alltid blir formulerad av den utsatta individen. Ur detta perspektiv kan en person som inte uppfattar sin egen våldsutsatthet har svårt att berätta om det, eftersom våldet då det har blivit en normal del av deras vardag, kan det förstås som att identifieringen av våld kan ibland bygga på professionella bedömningar och tolkningar av situationer i mötet identifieringen. Flera intervjupersoner beskriver observation och relationsbyggande som centrala delar av arbetet. Detta kan hänga samman med att våldsutsatthet inte alltid uttrycks av den utsatta själv och behöver därför identifieras genom andra tillvägagångssätt.

Intervjupersonens beskrivning kan ses i ljuset av tidigare forskning som lyfter att identifieringen av våld i nära relationer oftast är en komplex process som händer över tid. Dixon och Robb (2016), samt Robb och McCarthy (2023) skriver att långvariga relationer och förtroendefulla relationer mellan socialarbetare och klienter är en central del för att identifiera våld i nära relationer, särskilt hos personer med intellektuell funktionsnedsättning. Förtroendet kan skapa förutsättningar för att den utsatta individen gradvis får möjlighet att öppna upp sig vilket gör det enklare för socialarbetaren att kunna upptäcka våldet och bedöma de risker som finns i stunden. I intervjupersonens resonemang framkommer det att våld ofta framkommer först efter ett flertal möten och kan tolkas utifrån den tidigare forskningen vara en del av den relationsbaserade praktiken som lyfts vara en central del i arbetet med våld i nära relationer.

Att våldsutsatthet inte alltid lyfts genom den utsattes egen berättelse framträder återkommande i intervjuerna som en central utmaning i arbetet med att identifiera våld. I stället uppmärksammas utsattheten ofta genom förändringar i beteende eller oro som signaleras av andra verksamheter. Denna typ av identifiering kan förstås i ljuset av tidigare forskning som belyser att personer med funktionsnedsättning ofta befinner sig i en särskilt sårbar position när det kommer till våld i nära relationer. Sårbarheten formas bland annat av beroenderelationer, social isolering och begränsad möjlighet att själva söka hjälp (Sotiropoulou- Deli & Varveli, 2025). Detta kan kopplas samman till intervjupersonens beskrivning av att vålds utsattheten blir synlig genom exempelvis beteendeförändringar eller genom relationsbyggande med sårbara individer. Intervjuerna kan därmed förstås ur perspektiven att dessa strukturella sårbarheter kan innebära våldsutsatthet uppmärksammas genom professionella observationer och signaler snarare än genom den utsattes berättelse.

Självbestämmande

När det kommer till självbestämmande betonar flera handläggare samma sak, att frivillighet till att ta emot hjälp är en central del av arbetet. Som intervjupersonen beskriver, handlar det om att tydligt informera den enskilde vid frågor om våld och även efter upptäckandet av våld

att stödet är frivilligt och att handläggaren är här för att hjälpa och inte fatta beslut åt personen.

Så det vi börjar väl egentligen med är att vi informerar om att det är frivilligt och att vi är stöd. Alltså ja, tänker att vi ska ju inte gå in och bestämma åt någon vad som ska hända utan det är viktigt att vi erbjuder den enskilde att välja vilket kan se ut på olika sätt (Intervjuperson 4).

Detta belyses även av intervjuperson 8 som beskriver att självbestämmande innebär att stödet inte kan påtvingas utan behöver bygga på motivation och frivillighet.

Vi kan inte liksom tvinga någon att lämna en relation ehm såklart, utan det handlar ju mest om att istället om att motivera och finnas där som stöd när individen känner sig redo liksom (Intervjuperson 8).

En annan respondent beskriver även hur handläggarna arbetar för att stärka den enskildes självbestämmande och delaktighet genom att ge ut kontaktuppgifter för handläggaren, samt genom att skapa tid och utrymme för att ha enskilda samtal med den enskilde. Handläggaren beskriver även vikten av att aktivt fokusera på individen då mötet handlar om dem och att använda metoder för att bygga en relation och förtroende.

Mm. Ja. Att lämna kontaktuppgifter och skapa utrymme för enskilda samtal ger personen möjlighet att uttrycka sig. När anhöriga tar stor plats i möten försöker jag vända mig direkt till den enskilde och göra det tydligt att mötet är till och handlar om dem, vilket blir ett sätt att bygga en relation (Intervjuperson 1).

Intervjuperson 2 lyfter upp liknande aspekter när det kommer till självbestämmande där vikten av att arbeta med motiverande samtal, utan att stödet ska kännas påtvingat, är centralt. Samt att samtycke är viktigt då det är individen själv som väljer om de vill gå vidare med en anmälan eller annan slags hjälp. Det handlar om att bygga en relation och att ställa öppna frågor och ge personen tid att få tänka, så att frågorna inte kommer som en chock och skrämmer individen. Vikten av att ge personen möjlighet att känna sig trygg att höra av sig till handläggaren om det skulle vara något som de vill berätta.

Man arbetar mycket med ehm motiverande samtal och hmm vi kan ju inte tvinga den enskilde. Går man för hårt fram mot klienten blir det riskabelt och vi kan påverka vår relation negativt. Därför ställer vi frågor försiktigt till klienten och ger hen tid att fundera och återkomma när hen är redo (Intervjuperson 2).

Kopplat till Robb och McCarthy (2023) kan intervjupersonernas beskrivningar tolkas som ett arbetssätt där relationsskapande utgör en central del för att kunna identifiera våld. Robb och McCarthy (2023) lyfter hur socialarbetare behöver arbeta relationsskapande för att kunna identifiera våld. Författarna belyser även att socialarbetare ofta behöver stärka den utsattes självbestämmande genom att ge information, stöd samt utrymme att själva berätta om situationen. I intervjupersonernas utsagor framkommer det att handläggarna betonar frivillighet samt möjligheten för den enskilde själv att fatta beslut om stödsatser. Citaten kan förstås som ett sätt att stärka den utsattes självbestämmande och skapa förtroende i relationer. Strategier som att lämna ut kontaktuppgifter och att ge individen tid att öppna upp sig om våldet, kan tolkas som strategier för att skapa en trygg relation där den enskilde ges möjlighet att själva välja när de vill prata om våld. Samtidigt kan det även förstås som en balansgång för socialarbetaren där Robb och McCarthy (2023) beskriver vidare att arbetet med identifiering av våld även behöver ske i kombination med professionella riskbedömningar. Det innebär att socialarbetaren kontinuerligt behöver balansera mellan att respektera klientens autonomi samt samtidigt uppmärksamma potentiella risker.

Intervjupersonens betoning på att inte pressa individen och istället arbeta motiverande kan förstås som ett sätt att hantera denna balans mellan att göra professionella riskbedömningar och samtidigt respektera individens autonomi. Betoningen på att inte pressa individen som handläggaren beskriver kan förstås utifrån att handläggarnas arbete bygger på att skapa och upprätthålla förtroende för den våldsutsatta. Ett för direkt agerande kan riskera att påverka relationen mellan handläggaren och den utsatta individen negativt och därmed försvåra arbetet. Därmed framstår ett försiktigt förhållningssätt som en strategi för att möjliggöra fortsatt stöd.

Till skillnad från arbetet med vuxna beskriver intervjuperson 6 att barns självbestämmande annorlunda ut. Intervjupersonen lyfter att barn betraktas som särskilt sårbara och påverkbara, vilket gör att handläggarna behöver vara försiktiga med att samtala med barnet om våld. Istället betonas det professionella ansvaret att agera vid minsta misstanke om barn som far illa, exempelvis genom att göra en orosanmälan.

Sen är det också viktigt att tänka att vi inte får ställa frågor kring våld till barn så att det här gäller bara vuxna. När det kommer till barn så är de väldigt påverkbara. Så att där är det vi minsta misstanke så ska vi ju göra en orosanmälan. Ehm, så att det arbetet vi gör det är det med vuxen (Intervjuperson 6).

Det framkommer även i den individuella intervjun med intervjuperson 7 att hantering av våld i barnärenden skiljer sig från ärenden som rör vuxna. Det framstår som mer begränsat enligt intervjupersonen och blir istället som en klar rutin med ett tydligt skyddsperspektiv.

... Vi utreder inte våldet själva när det har med barn att göra utan vi säkerställer att barnet får skydd. (Intervjuperson 7).

De organisatoriska villkor som intervjupersonerna beskriver kan förstås utifrån teorier om handlingsutrymme, där handläggarnas praktik formas i samspelet mellan strukturella begränsningar samt professionellt omdöme (Svensson, 2022). I detta sammanhang innebär handlingsutrymme både möjligheter samt begränsningar i arbetet, då organisatoriska krav, resurser och prioriteringar påverkar hur stöd ges. Handläggarnas beskrivningar av tidsbrist samt behov av prioriteringar kan tolkas som uttryck för hur handlingsutrymmet påverkar möjligheten att arbeta med självbestämmande i våldsärenden. Samtidigt förstås självbestämmande som en central professionell norm, som skapar en spänning mellan individens autonomi samt socialarbetarens ansvar för skydd och riskbedömning. I denna kontext kan relationsskapande arbete samt motiverande samtal förstås som strategier för att skapa utrymme för individens delaktighet inom organisationens ramar (Svensson, 2022). Att handläggarna beskriver skillnader i arbetssätt mellan barn och vuxenärenden kan kopplas till att situationer som involverar barn, i stor utsträckning regleras av lagstadgat skyddsansvar, vilket i sin tur påverkar handläggarnas handlingsutrymme genom att det finns tydliga krav på att agera vid misstanke om ett barn far illa.

Balansen mellan autonomi och skydd blir väldigt tydlig i arbetet med barn. I dessa fall kan skyddsansvaret förstås väga tyngre än barnets självbestämmande. Detta eftersom handlingsutrymmet till stor del formas av lagstadgade skyldigheter att agera vid misstanke att barnet far illa. Till skillnad från vuxenärenden, där frivillighet samt autonomi betonas, kan relationsskapande arbete och motiverande samtal förstås som strategier för att möjliggöra delaktighet inom organisationens strukturella ramar (Svensson, 2022).

Det kan även ses i ljuset av tidigare forskning som betonar att socialarbetarens arbete utgörs oftast av relationsbygge samt riskfokusering där både behöver kombineras. Den enskilde

självbestämmande stärks genom stöd och tydlig information, samt beslut över deras egna liv. Detta stämmer överens kring intervjupersonernas svar om kontinuerlig kontakt för att stödja individen i den tuffa situationen samt försiktiga motiverande samtal. Socialarbetare beskriver att byggandet av relationer och förtroende är en grundläggande del i arbetet att få den enskilde att våga berätta om våld. Detta kan jämföras med intervjupersonernas beskrivning av att låta personen tänka kring frågorna och låta de höra av sig när de känner sig redo (Robb & McCarthy, 2023; Dixon & Robb, 2016; Olsson et al., 2023; Namatovu et al., 2024). Intervjupersonernas betoning på frivillighet och självbestämmande kan kopplas till deras erfarenheter som visar att stödinsatser bygger på att individen själv är mottaglig för stöd, för att förändring ska bli möjlig.

Beroende och kommunikationshinder vid identifiering

I intervjuerna framträder beroendeställning som en central aspekt i arbetet med identifieringen av våld mot personer med funktionsnedsättning. Intervjupersonerna beskriver hur gränsen mellan omsorg och kontroll kan bli otydlig när den enskilde är beroende av en närstående eller personal för grundläggande behov. Detta framträder i intervjuperson 8:s beskrivning av hur begränsad tillgång till hjälpmedel eller nekad hjälp framställs som ett sätt att utöva kontroll över en annan person som är beroende av hjälpen för att klara sin vardag.

Ja. I arbete med individer som har en fysisk funktionsnedsättning tar våldet ofta andra uttryck än de man vanligtvis tänker på. Det handlar inte främst om synliga skador, utan om kontroll kopplad till klientens beroende av stöd från utövaren. Det kan exempelvis handla om att begränsa tillgången till hjälpmedel eller assistans. På så sätt påverkas både klientens självständighet och möjlighet att leva livet, vilket gör våldet svårt att upptäcka (Intervjuperson 8).

Liknande resonerar även intervjuperson 2 gällande våldets normalisering, där kontroll från anhöriga beskrivs vara något som kan uppfattas som normalt för den enskilde.

Jag tänker lite så att alltså specifikt vår målgrupp är extra utsatt och sårbar för eh och bli utsatt för våldet av olika slag när man har olika funktionsnedsättningar. Utsattheten ofta normaliseras och kontroll kan uppfattas som normalt. Detta, tillsammans med påverkan på insikt, gör det eh liksom svårt att förstå att det som sker inte är okej. Därför det är så viktigt på något sätt för oss att ställa den frågan liksom för att man kanske tycker att det är normalt att bli kontrollerad eller att man alltså så eh, oftast kanske är man trött och uppgiven. Vissa funktionsnedsättningar kanske påverkar ens insikt (Intervjuperson 2).

I intervjuvaren framträder en förståelse av våld som något som inte enbart tar sig i uttryck vid fysiska skador, utan även genom kontroll som begränsar individens självständighet. Samtidigt tar intervjupersonerna upp att denna typ av våld kan vara svårt att upptäcka, särskilt i situationer där personer med funktionsnedsättning är beroende av stöd från närstående eller personal. Denna svårighet kan förstås i relation till Lundgrens (2022) beskrivning av hur våld gradvis kan bli en del av den vardagliga omsorgen och integreras i individens vardag. Det som händer är att gränserna för vad som uppfattas vara okej förskjuts. Detta innebär att kontrollen gradvis kan bli en etablerad del av relationen, vilket gör det svårare för den utsatte att uppmärksamma att gränserna har förskjutits. I intervjupersonernas resonemang framträder hur kontroll kan utövas inom en omsorgs- och beroendeställning, vilket kan bidra till att handlingarna inte direkt definieras som våld. Det lyfts även att vissa funktionsnedsättningar kan påverka individens insikt, det vill säga att förstå och tolka deras egna situation. Det kan leda till att kontrollen som individen upplever inte alltid uppfattas som problematiskt. När kontroll utövas inom ramen för stöd och omsorg kan det framstå som en naturlig del av vardagen snarare än som våld för den utsatte individen. Detta kan tolkas som att beroenderelationer skapar särskilda förutsättningar för att kontroll kan normaliseras,

vilket i sin tur kan bidra till att våldet blir svårare att identifiera för den som utsätts för våldet. Det kan även innebära utmaningar för de professionella, eftersom kontroll som utövas inom omsorgsrelationer kan vara svår att skilja från det legitima stödet.

Vidare beskriver intervjuperson 5 om hur kommunikationssvårigheter kan göra det svårt att ställa frågor om våld, vilket kan tolkas som en faktor som begränsar möjligheterna att identifiera utsatthet. I citatet framgår även att anhöriga ofta kan ta en framträdande roll i samtalet när den enskilde inte kan kommunicera.

Alltså ja, personer som har kommunikationssvårigheter och låg kognitiv förmåga kan vara svårt att ställa frågor om våld till. Och detta gör att identifieringen blir särskilt svår. Vi behöver därför hitta alternativa kommunikationssätt, i samma veva som de anhöriga oftast får en större roll i samtalet (Intervjuperson 5).

Detta resonemang kan kopplas till Goffmans stigmatteori (2021), där personer med funktionsnedsättning kan riskera att marginaliseras och inte fullt erkännas som aktiva berättare av deras erfarenheter. Detta kan ses i relation till intervjupersonens beskrivning av att anhöriga ofta får en mer framträdande roll i samtalen, vilket kan försvåra identifieringen genom att det bara är den anhöriga som berättar sitt perspektiv. I intervjupersonens beskrivning framstår den enskilde som svår att kommunicera med på grund av deras kommunikationssvårigheter. Samtidigt förklarar handläggaren att det är vanligt att den anhöriga som har en bra kommunikationsförmåga tar mer plats vilket kan tolkas som att den anhöriga positioneras som en mer fungerande samtalspartner. Detta kan förstås utifrån Goffmans (2021) teori som att den enskildes möjlighet till att definiera sin egen situation förminskas, vilket kan bidra till en marginaliserad position i samtalet. Att intervjupersonerna lyfter beroenderelationer som centrala kan förstås utifrån att personer med funktionsnedsättning ofta är beroende av andra i vardagen. Detta påverkar handläggarnas möjlighet att avgöra vad som är kontroll och inte. Det kan förklara varför intervjupersonerna betonar beroenderelationer som en central aspekt.

I gruppintervjun framträder alternativ kompletterande kommunikation (AKK¹) som ett viktigt verktyg för att kunna möjliggöra kommunikation med personer som har kommunikationssvårigheter. Samtidigt beskriver intervjuperson 3 hur användningen av AKK är beroende av organisatoriska förutsättningar och kontinuerlig kompetensutveckling

Men det kräver ju också kompetensutveckling av oss andra handläggare att få förutsättningar för det. Och det känner väl jag att det kanske vi inte alltid har. Någon slags utbildning i hur man kommunicerar på annat sätt än vanligt liksom.. Eh men gör man inte dagligen så tappar man ju det som ett vilket annat språk man ska lära sig (Intervjuperson 3).

I citatet framstår AKK som ett viktigt verktyg som möjliggör kommunikation med klienter som har kommunikationssvårigheter och därmed underlättar identifiering av våld. I samma veva beskrivs användningen av AKK som beroende av organisatoriska förutsättningar, exempelvis tillgång till utbildning samt kompetensutveckling. Detta kan tolkas i relation till organisationsteoretiska perspektiv på handlingsutrymme, där professionellas möjligheter att agera formas av de strukturer samt resurser som organisationen tillhandahåller (Svensson, 2022). Även om viljan att använda AKK finns som handläggarna betonar, kan den bristande

---

¹ AKK (Alternativ och kompletterande kommunikation) är ett samlingsbegrepp och används för personer med tal- och språksvårigheter. Det kan fungera som komplettering för talat språk när det inte är möjligt eller som stöd till tal som är otydligt. AKK kan vara till både för användaren och för de som kommunicerar med en individ som använder sig av AKK (Uppsala universitet, 2025).

utbildningen och organisatoriskt stöd begränsa möjligheten att använda metoden i arbetet. Handlingsutrymmet kan därmed förstås utifrån organisationsteorin, påverkas av hur resurser samt kompetens prioriteras inom verksamheten, vilket kan påverka möjligheten att identifiera våld på ett inkluderande sätt. Att kommunikationssvårigheter framträder som en utmaning av samtliga handläggare kan relateras till att deras erfarenheter formas i möten där individens begränsade kommunikativa förmåga, påverkar individens möjlighet att uttrycka sig om sin utsatthet.

En aspekt som intervjuperson 3 tar upp i intervjun handlar om i vilken utsträckning som våldet är funktionshinder relaterat, det vill säga kopplat till situationer där stöd ges för att tillgodose grundläggande behov i vardagen. Intervjupersonen beskriver att tvång kan uppstå i omsorgssituationer exempelvis i samband med personlig hygien som är en sådan insats där tvång kan förekomma. I dessa situationer kan handlingar som syftar till att ge omsorg samtidigt upplevas som påtvingande av den enskilde.

Ehm, tvång kan uppstå i omsorgssituationer, exempelvis när en klient behöver hjälp med dennes personliga hygien. Det kan förekomma en handling av omsorg men samtidigt innebära en form av våld. Och detta är en svår balansgång, eftersom personlig assistans är en frivillig insats och frågor om tvång behöver hanteras varsamt för att inte påverka mötet eller den information hmm som man behöver hämta (Intervjuperson 3).

De svårigheter som lyfts i intervjupersonens utsaga gällande gränsen mellan omsorg och tvång kan förstås i relation till Klint, Källström och Farias (2025). Klint, Källström och Farias (2025) beskriver professionellas osäkerhet i arbetet med att identifiera och hantera våld mot personer med funktionsnedsättning. Handläggarna beskriver deras situationer där omsorgsinsatser ibland kan innebära tvång, exempelvis när stöd behöver genomföras trots motstånd från den enskilde. Detta skapar en balansgång då insatserna formellt är frivilliga men i praktiken kan innehålla inslag av kontroll. I linje med Klint, Källström samt Farias (2025) kan detta förstås som ett tolkningsutrymme där det inte alltid är tydligt om handlingar ska förstås som nödvändig omsorg eller som ett potentiellt uttryck för tvång eller våld. Därmed framstår identifieringen av våld som väldigt komplex i omsorgssituationer där omsorg samt kontroll sker samtidigt.

Liknande resonemang förs även av en annan handläggare som beskriver att tvång i omsorgssituationer som rör barn, kan aktualisera frågor om barnets situation och behovet av en orosanmälan. Intervjupersonen beskriver exempelvis situationer där ett barn hålls fast av personal eller en anhörig då en insats behöver utföras. I dessa situationer krävs det att handläggaren gör en bedömning av situationen och tar i beaktande hur omsorgs moment går till för att säkerställa att barnet inte utsätts för fara.

...man får göra en bedömning om man behöver göra en orosanmälan om någon beskriver att de ja, till exempel håller fast barnen och använder tvång för att utföra insatsen. Att man då får göra en avvägning om det är aktuellt med orosanmälan eller inte. Och ibland kan man till exempel ringa socialtjänsten och rådfråga dem, eh vad de tänker liksom, man berättar ärendet anonymt (Intervjuperson 7).

I citatet framträder att handläggaren beskriver hur professionella avvägningar är en central del av arbetet och behövs i situationer där tvång förekommer i omsorgsinsatser mot barn. Bedömningen handlar inte enbart om att bedöma om tvång förekommer utan handlar även om att avgöra hur situationen kan förstås och om den är så pass allvarlig att en orosanmälan behöver göras. I intervjupersonens resonemang framträder att identifieringen av våld kan innebära komplexa bedömningar där gränsen mellan nödvändig omsorg och potentiell våld är inte alltid tydlig. Denna komplexitet kan förstås i relation till Olsson et al. (2023), som

belyser att socialarbetare ofta upplever att arbetet med våld i nära relationer kräver riskbedömningar och professionella avvägningar där stöd från andra aktörer blir viktiga resurser. I relation till intervju svaret kan detta tolkas som att handläggare behöver göra bedömningar i situationer där det inte alltid finns tydliga riktlinjer eller situationer som inte direkt kan tydligt definieras som våld. Möjligheten att rådfråga socialtjänsten kan tolkas som ett sätt att hantera den osäkerhet som kan uppstå i bedömningarna.

Liknande utmaningar lyfts även av Flynn (2021) som skriver om att barn med funktionsnedsättning inom barnskydd ofta präglas av svårigheter att tolka komplexa situationer och samla tillräckligt med information för att kunna bedöma omsorgssituationen. I relation till intervjupersonens resonemang om situationer där tvång används i omsorgsinsatser kan detta innebära att handläggaren behöver väga barnets skyddsbehov mot omsorg situationens praktiska förutsättningar.

6.1.2 Hantering av våldet

Rutinmässiga frågor om våld

Intervjupersonerna beskriver genomgående under intervjuens gång att rutinmässiga frågor om våld utgör en central roll i deras arbete med att identifiera våldsutsatthet. Det framkommer genom intervjun att handläggarna betonar vikten av att normalisera frågan genom att tydliggöra att den ställs till alla klienter. Detta arbetssätt förklaras vara grundläggande så att handläggarna undviker att någon av klienterna upplever sig särskilt utpekad. Flera intervjupersoner framhåller transparens i mötet som betydelsefullt, då det upplevs kunna underlätta för klienten att besvara frågor om våld. Intervjupersonernas betoning på rutinmässiga frågor kan förstås som att deras erfarenheter visar att om inte frågor ställs, riskerar de att inte uppmärksammas alls.

Vi försöker också när vi ställer frågan också vara tydlig med att det är en standardfråga, att det här är en fråga vi ställer till alla människor. För det gör också att då blir det inte kanske mer ska man säga av stigmatiserat i för att det här är mer det här är inte något vi ställer bara till dig utan det här är något vi ställer till alla så att de också ska känna med och svara (Intervjuperson 1).

Liknande resonemang förs även av intervjuperson 8 i den individuella intervjun.

Jag brukar liksom ta upp frågan om våld som en del av våra vanliga frågor i mötet. Här förklarar jag att vi ställer dessa typer av frågor för att kunna erbjuda rätt stöd om någon skulle behöva det. På så sätt blir det inte lika känsligt att prata om (Intervjuperson 8).

Intervjuperson 7 lyfter däremot en skillnad i arbetssätt vid fall som gäller barn. Till skillnad från vuxenärenden, där rutinmässiga frågor beskrivs som en del av arbetet, förklarar intervjupersonen att anmälningsskyldigheten är mer central i arbetet med barn.

... Barn är en sårbar grupp hmm, vilket kan göra så att det blir svårt att förstå eller berätta om våld, speciellt om den som utsätter barnen är deras föräldrar. Direkta svar i en sådan situation kan göra så att barnens svar blir påverkade eller skapar en orolighet hos barnet (Intervjuperson 7).

Handläggarnas beskrivningar av att ställa rutinmässiga frågor om våld och att göra det tydligt att frågan ställs till alla klienter kan förstås i relation till Goffmans (2021) begrepp om stigmatisering. I intervju svaret framträder det en medvetenhet gällande frågor om våld, samt hur de kan upplevas som känsligt samt potentiellt stigmatiserande. Handläggarna väljer att generalisera frågorna snarare än riktade till den enskilda individen. Detta arbetssättet kan tolkas som ett sätt att förebygga en potentiell stigmatiseringsprocess. I relation till Goffman (2021) kan detta förstås utifrån hur stigma uppstår när individer tillskrivs egenskaper som

avviker från samhällets normer och riskerar att nedvärderas. Om frågor om våld uppfattas vara riktade mot en specifik individ kan det bidra till att personen positioneras som någon avvikande. Handläggarnas beskrivning av arbetssättet kan förstås som en professionell strategi för att hantera de stigmatiserings processer som Goffman (2021) beskriver, där individen kan betraktas som socialt avvikande i mötet med andra. Genom att normalisera frågan kan detta förstås som ett sätt att skapa en situation där klienten inte behöver positioneras som avvikande.

Handläggarnas resonemang synliggör en problematik kring att barn kan ha svårt att berätta om våld, speciellt när föräldrar är förövare. I intervjun lyfts det att direkta frågor om våld inte alltid ställs till barnet, eftersom sådana frågor kan påverka barnets svar eller skapa oro. Handläggaren behöver av den anledning balansera mellan att identifiera våld och att inte utsätta barnet för ytterligare press. Syriopoulou-Delli och Varveli (2025) lyfter samtidigt att barn är en särskilt utsatt grupp när det gäller våld i hemmet, vilket innebär att socialarbetare behöver vara uppmärksamma på indirekta tecken på utsatthet. Flynn (2021) lyfte även att arbete med barn med funktionsnedsättning ofta grundas av svårigheter att tolka situationer samt samla tillräckligt med underlag för att bedöma om barnet utsätts för våld. I relation till intervjumaterialet kan detta tolkas som att identifiering av våld mot barn framstår som särskilt komplex.

Hantering vid misstankar om våld

Intervjupersonerna beskriver ett systematiskt arbetssätt vid misstankar eller information om våld. Åtgärderna varierar beroende på situationens allvar samt klientens situation. Vid akuta ärenden kontaktas chef eller polis direkt för att säkerställa individens säkerhet. I mindre akuta situationer arbetar handläggarna istället genom rådgivning, information om stöd och planering av uppföljningsmöten. Under intervjun lyfts det även att handläggarna följer interna rutiner samt använder stöd inom förvaltningen och socialtjänsten för att göra riskbedömningar och vidta åtgärder på ett korrekt sätt.

Hantering vid misstanke om våld är situationsberoende, vid akuta situationer kontaktar vi chefen och vid behov av polis för vägledning och skyddsåtgärder. Om situationen inte bedöms vara akut fokuserar vi istället på att informera om tillgängligt stöd, vägleda individen till rätt aktörer samt boka uppföljningsmöten för fortsatt stöd och uppföljning (Intervjuperson 2).

Samtidigt lyfter intervjuperson 3 fram att rutiner utgör ett konkret stöd i handläggarens arbete och gör det möjligt att agera korrekt utan att själva utreda våldet. Handläggarna betonar ett tydligt fokus på säkerhet och använder både interna rutiner, stöd från kollegor samt externa aktörer. Aktörer såsom socialtjänsten samt polisen är till för att hantera situationer med våld på ett professionellt och tryggt sätt.

Ja. Precis. Vi ska ju inte utreda våldet utan vi ska ju bara hjälpa er i kontakt med andra och sätta säkerheten först för enskilda såklart. Mm. Men vi har också en rutin som man kan följa och som alla i förvaltningen ska följa. Ja. Mm, så att man kan ta stöd av det. Är det handläggare liksom på myndigheten så kan de ju kontakta oss som stöd kontaktperson så kan vi också guida dem vidare (Intervjuperson 3).

Intervjupersonernas fokus på rutiner och stöd från chefer kan förstås i relation till Svenssons (2022) resonemang om handlingsutrymme. I Svenssons (2022) perspektiv formas det sociala arbetet i samspelet mellan professionell bedömning och organisatoriska villkor, där riktlinjer samt ansvarsfördelning både skapar ramar och påverkar handläggarnas agerande. Utifrån intervjupersonernas beskrivningar framträder detta när de betonar att de inte själva ska utreda våldet utan följa rutiner, kontakta närmaste chef samt ta hjälp av andra aktörer som ett sätt att

hantera osäkerhet och risk. Dessa rutiner kan förstås som ett organisatoriskt stöd som vägleder handläggarna genom arbetet och hur de ska hantera situationer där våld misstänks. Samtidigt kan rutinerna ses som en organisationsstruktur som fördelar ansvaret inom verksamheten. Denna uppdelning kan förstås minska osäkerheten i komplexa ärenden. Att kontakta chefen i en akut situation kan i detta sammanhang tolkas som en praktik där ansvar och beslut grundas i hierarkiska ordningar. Det kan fungera som både en form av stöd för handläggarna, samt en form av organisatorisk styrning av handläggarnas agerande (Svensson, 2022).

Detta är även i linje med vad som framkommer i de individuella intervjuerna där verksamheten beskrivs använda tydliga arbetsätt när det kommer till misstanke om våld respektive barn och vuxna. Intervjuperson 8 betonar betydelsen av stöd från kollegor och institutionellt stöd för att bedöma situationen.

Vid misstanke om våld brukar jag oftast diskutera med en kollega för att se om vi har liknande tankar kring situationen. Det blir ett sätt att få det bekräftat att vi både misstänker något eller att eh, liksom få höra någon annans perspektiv. Såklart om situationen är akut tänker jag att jag kontaktar närmaste chef för att bedöma situationen, ehm de har vi liksom som rutin. Även om det inte är akut tänker jag att jag iallafall tar kontakt med chefen eller minst en kollega... (Intervjuperson 8).

Intervjupersonernas beskrivning av kollegialt stöd kan förstås i relation till Olsson (et al. 2023), som lyfter hur organisatoriskt stöd samt erfarenhetsutbyte kan resultera i trygghet och stärkt handlingskapacitet i komplexa ärenden. I intervjuperson 8:as beskrivning lyfts kollegiala samtal inte bara som ett praktiskt stöd, utan även som ett sätt att prova bedömningar och legitimera egna tolkningar av situationen.

Däremot beskriver intervjuperson 7 ett annorlunda arbetsätt i barnärenden. Här betonas hanteringen i större utsträckning om informationsinhämtning och samverkan. Utöver det även hur anmälningskyldigheten ger en tydlig struktur för agerande vid misstanke om att ett barn far illa.

I barnärenden handlar det mycket om att samla information och samverka med andra aktörer. Får vi en misstanke om att ett barn kan fara illa har vi enligt lag liksom en skyldighet, ja att göra en orosanmälan. Här måste vi eh säkerställa att barnet får rätt skydd (Intervjuperson 7).

Detta kan tolkas i relation till Ekström (2018), som visar hur socialarbetarens handlingsutrymme formas i samspelet mellan professionella bedömningar samt organisatoriska och juridiska ramar. I handläggarnas beskrivningar framträder det hur handlingsutrymmet förändras när anmälningskyldigheten används. I dessa situationer förändras arbetet från relationsbaserat motivationsarbete till ett mer juridiskt reglerat handlande, där lagstiftningen tydligare styr hur handläggaren bör agera. Lagregleringen framstår därmed inte bara som en yttre ram för arbetet, utan även som en resurs som minskar tolkningsutrymmet och ger stöd i situationer som upplevs osäkra. I intervjuerna förtydligas samtidigt att hanteringen av misstankor om våld formas av ett samarbete mellan professionella bedömningar samt organisatoriska strukturer. Åtgärderna beskrivs som situationen anpassade, vilket kan bero på att handläggarna möter ärenden med olika risknivåer och som behöver olika insatser. Samtidigt finns det även tydliga grundläggande etablerade rutiner och ansvarsfördelning inom verksamheten.

Rättsliga ramar samt organisatoriska begränsningar

Under intervjuens gång beskriver handläggarna att lagstiftningens betydelse i arbetet med våldsutsatthet kan tolkas som en praktik som formas i relation mellan juridiska intentioner

och organisatoriska förutsättningar. Flera av intervjupersonerna betonar att lagrum som LSS samt SoL i grunden möjliggör att våld uppmärksammas och att åtgärder kan genomföras. Samtidigt framkom det i deras beskrivning att det faktiska handlingsutrymmet påverkas av insatser och resurser som finns tillgängliga inom verksamheten. Lagstiftningen framkommer av den anledning inte som ett direkt hinder, utan snarare som en ram vars praktiska genomslag anses vara beroende av organisatoriska villkor samt tillgången till stödinsatser.

Detta illustreras i intervjuperson 1 erfarenhet om behovet av fler skyddade boenden för individer med funktionsnedsättning.

Ja, alltså jag tycker att det skulle behövas tydligare lagstöd men även mer resurser för klienter med funktionsnedsättning som utsätts för våld, exempelvis fler skyddade boenden. Idag finns det inte så många sådana alternativ och ibland blir lösningen att personen stannar kvar på det boendet, vilket inte alltid ger ett helt skydd. Därför hade en översyn av lagen kunnat hjälpa, så att rätten till skyddat boende blir tydligare (Intervjuperson 8).

Handläggarnas resonemang kan tolkas i relation till Svenssons (2022) perspektiv om handlingsutrymme. Svensson (2022) lyfter hur socialarbetarens möjligheter att agera formas i samspelet mellan lagstiftningens ramar samt organisatoriska förutsättningar som resurser, styrning och tillgängliga insatser. Under intervjun framkom det hur lagstiftningen i sig uppfattas som en möjlighet till att agera vid våld. I samma veva som avsaknaden av vissa insatser, exempelvis skyddade boenden, kan begränsa handlingsalternativet som möjliggörs i praktiken. Det kan förstås som att organisatoriska resurser blir avgörande för hur lagstiftningens intentioner faktiskt kan omsättas i stödåtgärderna. Betoningen av både lagstiftningens möjligheter och begränsningar som finns i verksamheten av intervjupersonerna kan bero på att deras erfarenheter formas i möten mellan rättsliga ambitioner och praktiska hinder. Detta kan förklara varför intervjupersonerna lyfter lagen som resurs och även begränsningar i arbetet som det skapar.

Även anmälningsskyldigheten lyfts av intervjupersonerna som ett stöd i arbetet specifikt i ärenden som berör barn och unga. I deras beskrivning framstår anmälningsskyldigheten som en struktur som klargör ansvarsfördelningen samt ger handläggarna en konkret handlingsväg när misstankar om våld uppstår.

Ja, inom LSS finns inga behandlande insatser, vilket gör att vi ofta hänvisar vidare personer som vill ha behandling. Insatserna är därför begränsade till det som finns, även om vissa kan vara öm skyddade, som exempelvis kontaktperson eller stöd som hjälper personen att komma bort från en utsatt situation. Samtidigt upplevs anmälningsskyldigheten kring barn som en trygghet. Både för dem vi möter och för oss själva, då den ger stöd i att göra en orosanmälan när det behövs (Intervjuperson 5).

Detta perspektiv tydliggörs även i den individuella intervjun med intervjupersonen 7, i arbetet med barnärenden. Handläggaren beskriver att lagstiftningen i dessa situationer skapar en tydlig handlingsväg genom anmälningsskyldigheten, fokus läggs på att säkerställa barnets skydd snarare än att själva utreda våldet.

Eftersom vi jobbat med barn är det inte vår uppgift att utreda själva våldet som sker, utan om vi får en misstanke av det så gör vi en orosanmälan så att barnet kan få skydd och rätt stöttning (Intervjuperson 7).

Handläggarnas beskrivningar av begränsade insatser samt behovet av att hänvisa vidare kan kopplas till tidigare forskning om socialt arbete i våldsärenden. Robb och McCarthy (2023) lyfter exempelvis hur socialarbetare förväntas identifiera samt hantera risker i våldsärenden samtidigt som organisationen inte alltid tillgodoser tillräckliga resurser eller tydliga

strukturer. I relation till det författarna beskriver kan intervjupersonernas uttalanden tolkas som uttryck för hur ansvar samt handlingsutrymme kan komma att balanseras mellan det professionella bedömandet och de organisatoriska begränsningarna.

Liknande resonemang förekommer i Dixon och Robb (2016), som lyfter att beslut i våldsärenden inte bara formas av juridiska ramar, utan även av strukturella faktorer som tillgång till insatser och alternativa boendelösningar. I intervjuerna framkom det att skyddade boenden saknas för denna målgrupp, vilket kan ses som en sådan strukturell faktor som påverkar vilka handlingsalternativ som är möjliga. Analysen visar däremot inte vilka konsekvenser det får för de våldsutsatta individerna, utan lyfter snarare hur handläggarna uppfattar dessa begränsningar i arbetet. Utöver det lyfts det i tidigare forskning hur våldsutsatta personer med funktionsnedsättning riskerar att få sina behov förbisedda inom stödinsatser. McCarthy et al. (2018) beskriver hur begränsade resurser samt bristande kunskap i professionella verksamheter kan påverka möjligheten att erbjuda adekvat stöd i dessa fall. I relation till intervjumaterialet kan handläggarnas beskrivningar av brist på insatser samt boendalternativ betraktas som tecken på liknande strukturella utmaningar.

Möjligheter

Under intervjun beskriver handläggarna att det finns många individer som redan befinner sig i en utsatt position. Dessa individer sitter i en situation där våld och kontroll har blivit en normal del av relationen. Detta, förklarar intervjupersonerna, försvårar möjligheter att få klienten att förstå allvaret i situationen. Utöver det lyfte de även att tidsbegränsningar i verksamheten gör det svårare att arbeta motiverande med klienten. Detta skapade en frustration hos intervjupersonerna. De använder sig av motivationsarbete, men detta kräver tid och kontinuitet. Detta är något som intervjupersonerna förmedlade inte alltid finns tillgängligt i vardagen, där det finns mycket arbete.

Mm. Ja, men ehm ja, personer med funktionsnedsättning är en redan utsatt grupp och våld kan ibland bli normaliserat. Det gör det svårt att motivera dem att se allvaret i sin situation. Samtidigt upplevs organisatoriska begränsningar, som uppdelning mellan verksamhet och tidsbrist, som hinder i vårt arbete. Motivationsarbete tar tid, men den tiden har vi inte ofta, vilket skapar frustration hos oss och gör det svårare att ge ett helhets stöd (Intervjuperson 2).

Intervjupersonernas beskrivningar kan förstås utifrån Svenssons (2022) resonemang om handlingsutrymme, där socialarbetarens handlingsutrymme formas i samspelet mellan professionella ambitioner samt organisatoriska strukturer. Handläggarna beskriver ett behov av kontinuitet samt relationsskapande arbete, samtidigt som tidsbrist samt arbetsbelastning begränsar möjligheterna att arbeta på det sätt de uppfattar som mest ändamålsenligt. Detta kan förstås som att handlingsutrymmet i praktiken formas av organisatoriska resurser snarare än enbart av professionella intentioner.

En annan återkommande utmaning som handläggarna lyfter är kommunikationssvårigheter som vissa individer har. Intervjupersonerna beskriver hur arbetet inledningsvis fokuserar på personer som har någon form av verbal kommunikationsförmåga, medan arbetet med alternativa kommunikationsmetoder planeras som ett nästa steg.

“Ja, asså kommunikationssvårigheter är ett stort hinder. Därför har vi börjat med att ställa frågor till personer som har någon form av verbal kommunikativ förmåga. Nästa steg kan vara att använda mer bildstöd, men det behöver utvärderas. En annan svårighet är att brukare med assistans ofta är i beroendeställning till andra, vilket gör det svårt att ställa frågor om våld enskilt (Intervjuperson 8)

Ett liknande resonemang beskrivs även i den individuella intervjun med intervjuperson 7. I intervjun beskriver handläggaren att arbetet med barn kan innebära särskilda svårigheter, då barn inte alltid har möjlighet att själva uttrycka eller beskriva sin situation.

Vid fall med barn kan det vara svårt att få fram vad som faktiskt har hänt, särskilt om barnet har kommunikationssvårigheter. Ehhh då behöver man ofta vara uppmärksam på andra signaler och arbeta tillsammans med andra aktörer runt för att förstå situationen bättre (Intervjuperson 7).

Utöver kommunikativa hinder lyfter handläggarna även beroenderelationer som en central utmaning i arbetet. Det finns klienter som kan vara beroende av anhöriga eller personliga assistenter i sin vardag, vilket kan försvåra möjligheten att samtala om våld i enskildhet.

Jag skulle säga nästan omöjligt... eller inte omöjligt men, jag skitsvårt alltså verkligen. Det som du säger det de är ju som beroende ställning liksom (Intervjuperson 2)

För klienter med kognitiva svårigheter kan dessa utmaningar bli mer förstärkta. Intervjupersonerna beskriver att handläggarna i dessa situationer försöker arbeta motiverande samt anpassa kommunikationen utifrån klientens förutsättningar.

Ja. Ja, jag håller med eh svårt när personen inte förstår. Mm. Eh, om man själv ser en jättestor utsatthet. Ehm. Ja. Mm. Och då får man ju försöka jobba motiverande. Men det Ja, vi kanske när det finns en kognitiv Ja. Mm. problematik också att det Ja (Intervjuperson 4).

Dessa beskrivningar kan uppfattas i relation till tidigare forskning angående socialt arbete med individer med intellektuell eller kognitiv funktionsnedsättning. Tidigare forskning lyfter att individer med funktionsnedsättning riskerar att placeras mellan olika verksamhetsområden när professionella saknar specifik kunskap om både våld samt funktionsnedsättning (Klint, Källström & Farias, 2025; Namatovu et al., 2024). I relation till intervjumaterialet kan handläggarnas uttalanden om kommunikationssvårigheter samt behov av anpassade arbetsätt förstås som uttryck för liknande praktiska utmaningar i mötet mellan våldsproblematik samt funktionsnedsättning. Detta kan förstås utifrån att individer med funktionsnedsättning ofta befinner sig i beroendeställning till närstående eller omsorgspersonal, vilket kan begränsa deras möjlighet att uttala sig om våldet. Som en följd formas handläggarnas erfarenheter av att samtal om våld försvåras, särskilt när förövaren har en stor påverkan över individens livssituation.

Samtidigt kan handläggarnas beskrivningar kopplas samman till Ekström (2018) samt Olsson et al. (2023), som visar hur organisatoriska villkor och byråkratiska strukturer kan påverka möjligheten att arbeta förebyggande samt individanpassat i socialt arbete. Under intervjuerna framträder hur tidsbrist samt arbetsbelastning kan hindra möjligheten att utveckla och använda alternativa kommunikationsmetoder eller att arbeta långsiktigt motiverande med klienterna. Detta kan förstås som att organisatoriska begränsningar påverkar hur arbetet genomförs vilket kan begränsa möjligheten att arbeta mer individanpassat.

6.1.3 Samverkan

I intervjuerna framkommer samverkan med olika aktörer som en central del av arbetet med våld i nära relationer. De aktörer som nämns omgående i intervjun är bland annat kriscentrum, daglig verksamhet, mottaget för barn samt familj, boende samt olika delar av socialförvaltningen. Intervjupersonerna beskriver att syftet med samarbetet är både för att säkerställa individens trygghet och möjliggöra insatser som den egna verksamheten inte kan

bistå med. Intervjuperson 1 beskriver exempelvis hur daglig verksamhet kan fungera som en trygg mötesplats i arbetet med våldsutsatta individer.

Daglig verksamhet är ju väldigt bra på det sättet för det är ju inte i något hem men det finns ändå människor från vår förvaltning som är på plats. Så där kan man till exempel ordna möten. Man kan försöka träffa den enskilde i lugn och ro men ändå en familjär och trygg plats för den personen. Det tycker jag är en stor resurs. Exakt. Mm (Intervjuperson 1) .

Vidare framgår det att samverkan ofta är situationsstyrd. Intervjupersonerna förklarar det som att de både kan initiera kontakt med externa aktörer när våld uppmärksammas, samt ta emot information från andra aktörer som observerar våld. Detta visar på ett flexibelt samverkansarbete där ansvar samt initiativ kan växla baserat på situationen.

Mottaget våld i nära relation... ja, asså det kan vara att de uppmärksammar att personen har en LSS-insats och så verkar det finnas våld i ärendet. Då försöker vi stötta dem i hur de ska arbeta vidare... men det kan ju även vara tvärtom, att vi uppmärksammar våld och sen hör av oss till dem (Intervjuperson 5)

Ett liknande perspektiv lyfts även i den individuella intervjun med intervjuperson 7, som arbetar med barnärenden. Handläggaren beskriver att samverkan ofta blir väldigt viktigt i arbetet med barn, då fler aktörer behöver involveras för att säkra barnets skydd samt stöd.

Ehmm, ja när det gäller barn så handlar det mer om att samverka med andra aktörer runt barnet, exempelvis skola eller andra delar av socialtjänsten. Vi kan inte arbeta själva i dessa ärenden, utan behöver ofta samarbeta för att få en helhetsbild av situationen (Intervjuperson 7).

Handläggarens beskrivningar kan förstås utifrån Svenssons (2022) organisationsteoretiska perspektiv på handlingsutrymme, där socialt arbete ofta sker i organisatoriska gränssytor mellan olika aktörer. I situationer där våld förekommer är samverkan en central del av arbetet eftersom enskilda verksamheter kan oftast inte tillgodose individens alla behov som de har. Under intervjun lyfter handläggarna hur samarbeten med olika verksamheter fungerar när den egna organisationen inte har möjlighet att erbjuda alla nödvändiga insatser. Detta kan förstås som ett exempel på hur samverkan fungerar som en organisatorisk process där olika verksamheter bidrar med olika resurser samt uppdrag, vilket enligt Svensson (2022) formar det handlingsutrymme som handläggarna har i sitt arbete. Den situationsbaserade samverkan som handläggarna beskriver i intervjun kan också förstås i relation till hur ansvar samt arbetsuppgifter är fördelade mellan olika verksamheter. Under intervjun framkom det exempelvis att initiativet till samverkan ibland tas av handläggarna och ibland av andra aktörer. Det kan tolkas som ett uttryck för hur samverkan i arbetet formas av organisatoriska strukturer samt ansvarsfördelning, snarare än av en fast arbetsmodell (Svensson, 2022).

I intervjuerna framkommer även att handläggarna ibland stöttar andra verksamheter i hur de kan arbeta vidare när våld uppmärksammas. Detta kan tolkas som att handläggarna i vissa situationer får en koordinerande roll i samverkansprocessen. Detta kan även förstås utifrån det Namatovu et al (2024) lyfter kring betydelsen av samordning mellan olika aktörer i arbetet med våldsutsatta individer med funktionsnedsättning.

Vidare tas det upp i intervjuerna att information om våld ibland förs vidare mellan olika verksamheter och att ansvar kan växla mellan olika aktörer. Detta kan förstås som ett uttryck för hur samverkan formas av organisatoriska gränser mellan verksamheter. Klint, Källström och Farias (2025) beskriver hur samverkan ibland präglas av otydliga ansvarsförhållanden mellan olika aktörer. När flera aktörer är inblandade i ett ärende kan ansvarsfördelningen bli

otydlig, vilket i sin tur kan påverka hur arbetet organiseras och det stöd som utformas till individen. Vidare lyfter en intervjuperson upp hur exempelvis daglig verksamhet kan fungera som en bra mötesplats för att samtala med en utsatt individ på en neutral miljö. Detta kan förstås som att samverkan kan tolkas som en möjlighet att samla olika stödinsatser kring klienten samt som något som påverkas av de organisatoriska strukturer som ramar in arbetet. Utifrån intervjuaren framgår det att samverkan framträder som en del av de organisatoriska villkor som formar professionellas handlingsutrymme i arbetet med våld i nära relationer (Klint, Källström & Farias, 2025).

Samtidigt som intervjuerna visar att samverkan utgör en central del av arbetet, framkommer det även att samverkan innebär flera praktiska och organisatoriska utmaningar. Under intervjun återkommer temat om hur socialarbetare måste göra val när olika verksamheters uppdrag, säkerhetskrav samt klientens rätt till stöd krockar. Detta blir extra tydligt i situationer där en individ vistas på skyddat boende, men har en pågående LSS- eller SoL-insats. Intervjupersonerna beskriver en osäkerhet kring hur stödet kan upprätthållas utan att sätta säkerheten i fara eller bryta mot sekretess samt skyddsbehov. Detta då närvaron av flera professionella aktörer kan upplevas som problematisk i skyddade miljöer.

Det kan uppstå svåra avvägningar när en klient på skyddat boende samtidigt har rätt till stödinsatser. Detta eftersom stödet kan innebära att många individer behöver komma och gå, vilket kan påverka säkerheten. Samtidigt har personen rätt till de insatser dem behöver även när hen behöver hålla sig gömd. Ett alternativ som jag hört om är modeller där förövaren lämnar hemmet, vilket skulle kunna göra det lättare för stöd och insatser att fortsätta utan att äventyra tryggheten (Intervjuperson 1).

Utifrån ett organisationsteoretiskt perspektiv på handlingsutrymme kan dessa situationer förstås som ett uttryck för hur samverkan formas av organisatoriska strukturer samt ansvarsfördelning mellan olika verksamheter. Svensson (2022) lyfter hur handlingsutrymme uppstår i samspelet mellan lagstiftning, organisatoriska riktlinjer samt professionella bedömningar. Intervjupersonernas svar kan i detta ljus tolkas som att handläggarna behöver navigera mellan flera organisatoriska krav samtidigt, där rätten till stöd enligt LSS eller SoL måste vägas mot säkerhetskrav i skyddade miljöer.

Intervjupersonerna beskriver utöver det även hur samverkan kan kompliceras av skillnader i kompetens mellan olika verksamheter. Handläggarna lyfter en osäkerhet gällande vilken kunskap personal inom exempelvis daglig verksamhet eller behandlande verksamheter har om våld i nära relationer.

Det finns några utmaningar med samverkan eftersom verksamheter som arbetar behandlande med våld kan sakna förmågan kring funktionsnedsättning, samtidigt som LSS saknar behandlande insatser. För individer i den målgrupp som behöver skyddat boende uppstår även svårigheter att hitta boenden som både ger skydd och tillgodoser omsorgsbehov. Det kan resultera i att personen antingen får skydd utan tillräckligt stöd eller stöd utan tillräckligt skydd (Intervjuperson 5).

Ett liknande resonemang lyfts även i den individuella intervjun med intervjuperson 7. Handläggaren beskriver att samverkan i fall med barn innebär att flera aktörer behöver involveras samtidigt, vilket kan göra ansvarsfördelningen otydlig.

När det kommer till barn så är det ofta flera aktörer runt barnets fall, exempelvis skola, socialtjänst och ibland sjukvård. Då kan det ibland bli svårt att veta vem som ansvarar för vad och hur information ska delas mellan verksamheterna (Intervjuperson 7).

I ljuset av Klint, Källström & Farias (2025) kan dessa beskrivningar förstås som ett uttryck för hur skillnader i kompetens mellan verksamheter påverkar möjligheten att ge ett

koordinerat stöd till våldsutsatta individer med funktionsnedsättning. När olika aktörer uppfattar våldsproblematik utifrån olika kunskapsområden kan det resultera i svårigheter att utveckla en gemensam förståelse av situationen. Detta kan i sin tur förstås utifrån intervjupersonernas resonemang, kunna påverka hur stödinsatser organiseras och formas då det råder olika kompetenser och förmågor att hantera våldsärenden i olika verksamheter. Samverkan beskrivs omgående i intervjuerna som en central del av arbetet och kan relateras till att flera intervjupersoner upplever att den egna verksamheten inte kan ensamma möta individens behov utifrån sina egna erfarenheter.

Handläggarna lyfter utöver det även en strukturell brist på skyddade boenden som samtidigt kan möta omfattande omsorgsbehov. Det beskrivs som en situation där individer ibland riskerar att behöva välja mellan skydd samt stöd. I förhållande till Namatovu et al. (2024) kan detta förstås som ett uttryck för bristande samordning mellan olika organisatoriska ansvarsområden. När stödinsatser samt skyddsåtgärder organiseras inom skilda verksamheter kan det skapa situationer där individens behov faller mellan olika organisatoriska uppdrag. Dessa beskrivningar kan förstås som att samverkan i vissa situationer innebär att olika organisatoriska uppdrag och ansvarsfördelningar kan försvåra och forma hur stödinsatser organiseras till våldsutsatta individer med funktionsnedsättning.

Sekretesslagen

Intervjupersonernas beskrivningar visar att sekretesslagen har en tydlig påverkan på hur samverkan med andra aktörer kan genomföras i arbete med våldsutsatthet. De beskrev att samverkan i stor utsträckning är beroende av den enskildes samtycke, specifikt i ärenden med vuxna. Arbetet utgår i hög grad från individens självbestämmande, vilket kan begränsa möjligheten till gemensamt agerande när det inte finns samtycke.

Orosanmälan är det om det är som barn är ju. Där är det ju, vi jobbar ju mycket med det ska ju finnas samtycke. Precis. Vi utgår ju mycket från en egen vilja. Och om man inte får med personen så visst, vi kan ringa men vad händer sen? Mm. (Intervjuperson 6)

Dessa resonemang förs även av intervjuperson 7 som även arbetar med barn. Handläggaren som beskriver att sekretessfrågan i dessa situationer delvis hanteras genom anmälningsplikten. Detta innebar att samverkan initierades utan barnets eller vårdnadshavarens samtycke när det fanns misstanke om att barnet far illa.

Mmm, med fall med barn så ser det lite annorlunda ut eftersom vi har en skyldighet att göra en orosanmälan om vi misstänker att ett barn far illa. Då går det att agera även om det inte finns ett samtycke på samma sätt som i ett vuxenärende (Intervjuperson 7).

Flera av intervjupersonerna beskrev att sekretess ofta behöver arbetas motiverande för att möjliggöra samverkan, snarare än att direkt dela informationen eller involvera andra aktörer. En av intervjupersonerna beskriver att även om det finns möjlighet till rådgivande kontakter, är de begränsade i sitt arbete.

Ja, men man kan ju ringa rådgivande anonymt, men att det handlar ju om att försöka få personen M. Mm. personen samtycke eller personen själv liksom och jag blir motiverad att ta steg. Ja. Ja. Eh, vad man säger så Ja. Men ja. Nej, alltså nej, men samtycket är ju som det kan. Det är ju såklart viktigt. Ja, men det kan ju också vara ett hinder ibland liksom (Intervjuperson 2).

Samtycket beskrivs därmed både som en förutsättning för samverkan och som ett potentiellt hinder i situationer där våldsutsatthet bedöms som seriösa. Att intervjupersonerna betraktar samtycke som centralt kan förstås i relation till att handläggarnas erfarenheter i vuxenärenden

präglas av självbestämmande som en grundläggande princip för att arbetet ska fungera. Detta kan tolkas i relation till Svenssons (2022) organisationsteoretiska perspektiv på handlingsutrymme, där professionellas handlingsmöjligheter skapas i relation mellan lagstiftning, organisatoriska regler samt professionella bedömningar. I handläggarnas beskrivningar framträder det hur samverkan i vuxenärenden ofta är beroende av individens samtycke, vilket innebär att sekretessregler kan minska handläggarnas möjligheter att dela information samt samordna insatser med andra aktörer. I samma veva framkommer det att sekretessreglerna tolkas som mindre begränsande i ärenden som berör barn, där handläggarna istället lyfter sekretessbrytande bestämmelser, exempelvis genom orosanmälningar. I dessa ärenden framstår lagstiftningen som en tydligare organisatorisk struktur som möjliggör samverkan samt skapar ett större handlingsutrymme för handläggarna att handla. Utifrån ett organisationsteoretiskt perspektiv kan detta uppfattas som att lagstiftning och organisatoriska regler inte bara fungerar som begränsningar, utan även som resurser som vägleder professionellas handlande och tydliggör ansvarsfördelningen i arbetet med våld (Svensson, 2022).

7. DISKUSSION

I det följande avsnittet diskuteras studiens resultat i relation till studiens syfte och frågeställningar, teori och tidigare forskning. Diskussionen lyfter upp en fördjupad förståelse av hur handläggare som arbetar med våldsutsatta individer med funktionsnedsättning arbetar med att identifiera och hantera våld utsattheten, samt vilka organisatoriska, professionella och kommunikativa utmaningar som framträder i studiens resultat. Syftet med studien har varit att undersöka hur handläggare inom socialt arbete arbetar med våld mot personer med funktionsnedsättning. Studiens syfte undersöktes genom tre frågeställningar om hur våld identifieras och hanteras, vilka utmaningar och möjligheter som finns i arbetet mot detta, samt hur samverkan ser ut. Studien genomfördes som en kvalitativ metod där totalt 8 biståndshandläggare som arbetar inom ramen för LSS och SoL, och belyser erfarenheter av identifiering, bemötande, samverkan samt handlingsutrymme. Resultatet har tolkats utifrån tidigare forskning, teoretiska ramverk som handlingsutrymme inom organisationsteori, Goffmans stigmatteori och normaliseringsprocessen.

7.1 Resultatdiskussion

I relation till studiens syfte och frågeställningar visar resultaten att biståndshandläggarnas arbete med att identifiera och hantera våld mot personer med funktionsnedsättning präglas av en hög grad av komplexitet, där strukturella villkor och individuella behov samverkar. Detta resultat grundas inte enbart i praktiska svårigheter, utan den synliggör hur beroende ställningar samt normalisering av våld bidrar till en svårighet i identifieringsprocessen. Detta ligger i linje med Syriopoulou-Delli och Varveli (2025), som skriver om funktionshindrades ökade sårbarhet i våldsärenden, där våld grundas i ett samspel med sociala samt strukturella faktorer. Detta kan även kopplas till det Svensson (2022) skriver om organisationsteoretiska perspektivet på handlingsutrymme där det kan förstås som att handläggarnas möjligheter till att identifiera och hantera våld formas i samspelet mellan organisatoriska ramar och individens situation, än snarare bara professionell kompetens. Detta innebär att handläggarnas möjligheter till att identifiera våld är beroende av organisatoriska förutsättningar vilket kan leda till att våldsutsatthet blir svårare att identifiera.

Ett grundläggande resultat är svårigheterna i både upptäckten samt hantering av våld i ärenden där beroendeställning är till anhöriga eller omsorgspersonalen. Detta kan förstås

utifrån McCarty et al., (2018) som hänvisar till att våld i dessa situationer ofta osynliggörs. Specifikt i ärenden där förövaren utgör en viktig roll i individens stödresurser. Studien belyser hur beroendeställningen är en bidragande faktor till att gränserna mellan omsorg, kontroll samt våld blir otydlig, vilket ökar risken för att våldet normaliseras. Detta kan även analyseras med hjälp av normaliseringsprocessen (Lundgren, 2022), där våld gradvis integreras i vardagen och därmed kan tolkas bli svårare för handläggare att identifiera, samt även för den utsatte att förstå att de utsätts för våld. Detta pekar på att identifieringen av våld handlar om mer än bara att ställa frågor, det handlar även om att tolka komplexa sociala situationer. Detta kan leda till att våld förblir osynligt under en längre tid, särskilt i situationer där omsorg och kontroll blir svåra att särskilja.

En annan central strategi som kommit fram i resultatet är att arbete med att möjliggörande identifiering av våld grundas i relationsskapande arbete, rutinmässiga frågor samt fokus på självbestämmande. Detta kan tolkas utifrån Robb & McCarty (2023) som lyfter vikten av att det finns en förtroendefull relation mellan arbetare samt klient så att våldsutsatthet ska synliggöras. Utifrån handlingsutrymme som Svensson (2022) beskriver kan detta förstås som att handläggare använder sitt professionella handlingsutrymme för att anpassa sitt arbetssätt efter individuella behov genom att arbeta relationsbaserat istället för regelstyrt. I samma veva visar studien på organisatoriska begränsningar som resulterar i att arbetet blir väldigt tidskrävande och skapar en spänning mellan professionell ambition samt praktiskt arbete. Detta går att förstå utifrån Ekström (2018), som lyfter hur socialt arbete etableras i relation till organisatoriska villkor snarare än professionella ideal. Detta kan tolkas som en spänning mellan vad handläggarna anser vara nödvändigt samt vad som är möjligt att genomföra inom organisationens ramar.

En annan central utmaning som framträtt är kommunikationssvårigheter, vilket ytterligare försvårar identifieringen av våld. Resultaten visar att bristande tillgång till olika kommunikationsmetoder, exempelvis AKK, kan begränsa möjligheten för klienten att uttrycka sin utsatthet. Detta går att förstå i relation till forskning som lyfter hur bristande kompetens samt resurser inom verksamheter påverkar möjligheten att ge relevant stöd till individer med funktionsnedsättning (Klint, Källström & Farias, 2025; Namatovu et al., 2024). I relation till Goffmans stigmateori (2021) kan detta även tolkas som att individer med funktionsnedsättning riskerar att inte fullt ut bli erkända som aktiva berättare av sina egna erfarenheter. I detta avseende riskerar individens röst att osynliggöras, vilket kan resultera i konsekvenser för både identifiering och insatser.

Utöver det framträder samverkan som en nödvändig men komplex aspekt av arbetet. Resultatet visar att samverkan i arbetet möjliggör tillgång till fler insatser samt kompetenser. Detta överensstämmer med Namatovu et al. (2024), som lyfter vikten av samordnade insatser i arbetet med individer som blivit eller är utsatta av våld. Samtidigt visar studien att samverkan i arbetet ofta är beroende av individens samtycke samt variation i kompetens mellan de olika aktörerna. Detta kan resultera i ojämlikheter i hur stöd konstrueras, vilket indikerar att samverkan inte bara är en lösning utan även en potentiell utmaning i arbetet. Utifrån handlingsutrymme kan det analyseras som att handläggarnas möjlighet till att samverka med andra aktörer begränsas av organisatoriska strukturer och individens självbestämmande, vilket kan leda till att stöd inte alltid utformas på det sätt som handläggarna vill (Svensson, 2022).

7.2 Metoddiskussion

Valet av en kvalitativ metod har möjliggjort en fördjupad förståelse av handläggarnas erfarenhet och arbete mot våld mot personer med funktionsnedsättning. Genom intervjuer med professionella har studien kunnat fånga komplexa erfarenheter av arbetet kring bland annat identifiering av våld och samverkan. Samtidigt finns det begränsningar när det kommer till studiens omfattning då studien bygger på ett relativt begränsat datamaterial genom en gruppintervju.

Gruppintervju med ett mindre antal deltagare påverkar studiens överförbarhet, eftersom resultaten inte kan generaliseras till alla biståndshandläggare eller organisationer. I enlighet med Ahrne & Svensson (2022) handlar överförbarhet i stället om i vilken utsträckning resultaten kan vara relevanta i jämförbara kontexter. Resultaten bör av denna anledning förstås som kontextbundna samt representera de deltagande handläggarnas erfarenheter, snarare än en generell bild av arbetet. Vidare kan användningen av gruppintervjun ha påverkat studiens trovärdighet, då ett känsligt ämnen som våld i nära relationer kan vara komplexa att diskutera öppet i grupp. Risken finns att vissa erfarenheter inte uttryckts fullt ut, eller att handläggarna i viss mån anpassat sina svar till gruppens. Detta innebär att vissa nyanser kan ha gått förlorade, vilket hade kunnat synliggöras i större utsträckning genom individuella intervjuer. I samma veva möjliggjorde gruppintervjun en gemensam reflektion där återkommande tendenser kunde identifieras, vilket stärker studiens interna trovärdighet.

Vidare är vi som författare medvetna om att gruppintervju kan innebära risker som exempelvis att vissa deltagare tar större utrymme än andra vilket leder till att de andra intervjupersonerna kan hålla tillbaka lite, som är mindre sannolikt att ske i individuella intervjuer. Därmed tar de intervjupersonernas upplevelser och perspektiv mer plats än vissa andra. Det är något som har beaktats av författarna och därför försökte vi under intervjuens gång att fördela ordet och uppmuntra svar från samtliga deltagare som hördes lite mindre.

Validiteten i denna studie kan förstås utifrån de deltagarna i intervjun och hur deras erfarenheter av arbetet med våldsutsatta individer med funktionsnedsättning speglas i resultatet. Studiens trovärdighet kan argumenteras vara stärkt genom att intervjuerna har genomförts av yrkesverksamma handläggare som har direkt erfarenhet av det som studien vill undersöka, vilket bidrar till att resultatet kan förstås vara kopplat till praktiken. För att stärka studiens trovärdighet har öppenheten varit en central del av forskningsprocessen, där urval, datainsamling samt analys har redovisats tydligt. Detta innebär detta att studiens resultat bör förstås med viss försiktighet, då de bygger på ett begränsat material, men samtidigt ger en fördjupad förståelse av handläggarnas arbete i denna kontext.

7.3 Framtida forskning

Fortsatt forskning kan ha i utgångspunkt att undersöka förebyggande insatser och hur de kan organiseras med samverkan med aktörer som har liknande kompetens kring komplexiteten och sårbarhet som funktionsnedsättning och våld medför. Forskningen kan fokusera på att identifiera effektiva samverkansmodeller mellan olika aktörer som exempelvis socialtjänsten, vårdinrättningar och polisen. Genom att undersöka dessa frågor kan framtida studier bidra till ökad kompetens kring att samordna strategier och jobba mot våld i nära relationer mot personer med funktionsnedsättning.

7.4 Kunskap inom socialt arbete

Studiens resultat är användbar inom socialt arbete genom att det synliggör vikten av relationsbyggande, enskilda samtal samt rutinmässiga frågor för att identifiera våld bland individer med funktionsnedsättning. Detta resultat kan bidra till en utveckling av mer systematiskt arbetssätt och ökad medvetenhet i mötet med målgruppen. Utöver det belyser studien behovet av ökad kompetens inom kommunikation, särskilt gällande Alternativ samt Kompletterande Kommunikation (AKK). Detta kan ligga till grund för fortbildning samt metodutveckling inom socialt arbete. Studien visar även på organisatoriska brister, såsom avsaknaden av anpassade skyddade boenden. Detta kan användas för att uppmärksamma behovet av förbättrade samt mer samordnade stödinsatser.

REFERENSLISTA:

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2022). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Danielsson, E. (2025). *Socialtjänstlagen: en praktisk vägledning*. Gothia Kompetens.
- Dixon, J. & Robb, M. (2016). 'Working with women with a learning disability experiencing domestic abuse: How social workers can negotiate competing definitions of risk', *British Journal of Social Work*, 46(3), pp. 773–788.
https://research-ebSCO-com.proxy.mau.se/c/2sggfg/search/details/6uteohjjmb?db=psyh&limiters=DT1%3A2015-11-28%2F2025-11-28%2CRV%3AY&q=%22domestic+abuse+OR+%22domestic+violence%22+AND+%22disability%22+OR+%22impairments%22+AND+%22social+work%22+AND+%22+child*%22&searchMode=boolean
- Egard, H., Runesson, I. & Svensson Chowdhury, M. (red.) (2024). *Funktionsförmåga, funktionshinder och socialt arbete*. Första upplagan. Malmö: Gleerups.
- Ekström, V. (2018). 'Gränssytor under förhandling: om socialtjänstens ansvar för stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer', *Socialvetenskaplig tidskrift*, (3–4), pp. 269–286.
<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:esh:diva-7360>
- Flynn, S. (2021). 'Towards parity in protection: Barriers to effective child protection and welfare assessment with disabled children in the Republic of Ireland', *Child Care in Practice*, 27(4), pp. 333–351. doi:10.1080/13575279.2019.1701413.
https://research-ebSCO-com.proxy.mau.se/c/2sggfg/search/details/mifnltyrb5?db=psyh&limiters=DT1%3A2015-11-28%2F2025-11-28%2CRV%3AY&q=%22domestic+violence%22+AND+%22disability%22+OR+%22impairments%22+AND+%22social+work*%22+AND+%22+child*%22+OR+%22adult*%22&searchMode=boolean
- Gilje, N. & Grimen, H. (2007). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.
- Goffman, E. (2020). *Stigma: Den stämplades roll och identitet*. 5. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Inspektionen för vård och omsorg (2021). *Vad har IVO sett 2020?*, Rapport IVO 2021:2.
https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publikationer/rapporter/rapporter-2021/ivo_vhis-2020.pdf (Hämtad: 2025-12-21).
- Inspektionen för vård och omsorg (2023). *Att inte få rätten att leva som andra*, Rapport IVO 2023:14.
<https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publikationer/rapporter/rapporter-2023/ivo-att-inte-fa-ratten-att-leva-som-andra.pdf> (Hämtad: 2025-12-21).
- Klint, F., Källström, Å. & Farias, L. (2023). 'Social work practices with victims of violence among people with cognitive disabilities', *Nordic Social Work Research*, 14(3), pp. 317–331.
<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/2156857X.2023.2285980?needAccess=true>
- Källström, Å., Amlakie, H., Yildirim, Z., Adaszak, S., Klint, F., Farias Vera, L., Gustafsson, J. & Holmefur, M.(2022). *Att identifiera och arbeta med utsatthet för våld bland personer*

med funktionsnedsättning: Lärdomar från kommuner och regioner, Working Papers and Reports Social Work 29. Örebro universitet.
<https://www.oru.se/contentassets/e468d751588a415bba870ae8580bfd03/kallstrom-et-al-nr-27-e-pub.pdf> (Hämtad: 2025-24/11).

Larsson, M. & Larsson, G. (2022). *LSS: [stöd och service till vissa funktionshindrade] 2022*. Helsingborg: Komlitt AB.

Lundgren, E. (2022). *Våldets normalisering och andra våldsförståelser*. [Malmö]: Inläst för Myndigheten för tillgängliga medier.

Länsstyrelsen (2018). *Vägen till att se och agera – om våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning*.
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1b1d393819324610c3748897/1732516043797/V%C3%A4gen%20till%20att%20se%20och%20agera%20%E2%80%93%20om%20v%C3%A5ldsutsatta%20kvinnor%20med%20funktionsnedsattning.pdf> (Hämtad: 2025-27/11).

Mattsson, T. (2021). *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis* (3:e upplagan). Malmö: Gleerups utbildning.

McCarthy, M., Bates, C., Triantafyllopoulou, P., Hunt, S. & Milne Skillman, K. (2019). “Put bluntly, they are targeted by the worst creeps society has to offer”: Police and professionals’ view and actions relating to domestic violence and women with intellectual disabilities, *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 32(1), pp. 71–81.
<https://onlinelibrary-wiley-com.proxy.mau.se/doi/full/10.1111/jar.12503>

Meeuwisse, A., Swärd, H., Sunesson, S. & Knutagård, M. (red.) (2016). *Socialt arbete: En grundbok* (3:e upplagan). Stockholm: Natur & Kultur.

Montefusco, M. (2016). *När samhället inte ser, hör eller förstår: Könrelaterat våld och funktionshinder*. Nordens Välfärdscenter.
https://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2017/10/nacc88r20samhacc88llet20inte20ser20hocc88r20eller20focc88rstacc8ar_webb_20161220.pdf (Hämtad: 2025-28/11).

Myndigheten för delaktighet (2023). *Våld mot personer med funktionsnedsättning – Om utsatthet och förekomst av våld*(Rapport 2023:12).
<https://www.mfd.se/contentassets/99b5e573babb46aea36688d1417109e7/vald-mot-personer-med-funktionsnedsattning-2023-12.pdf> (Hämtad: 2025-20/11).

Namatovu, F., Ineland, J. & Lövgren, V. (2024). Exploring the perspectives of professionals on providing intimate partner violence services to women with disabilities, *Violence Against Women*, 30(2), pp. 622–640.
https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10775642/pdf/10.1177_10778012221137916.pdf

Nilsson, L. & Westlund, O. (2007). *Våld mot personer med funktionshinder*, BRÅ Rapport 2007:26.
https://bra.se/download/18.48b9ab7b19301e3350fa9cc/1731510363275/2007_26_vald_mot_personer_med_funktionshinder.pdf (Hämtad: 2025-27/11).

Nylander, L. (2024). *Intellektuell funktionsnedsättning och psykisk hälsa: bemötande och stöd vid psykisk sjukdom*. 1. uppl. Gothia Kompetens AB.

Olsson, H., Larsson, A.-K. L. & Johansson, S. M. (2023). *Social workers' experiences of working with partner violence*. Karlstad University.
<https://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1818349/FULLTEXT01.pdf>

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Robb, M. & McCarthy, M. (2023). 'Managing risk: Social workers' intervention strategies in cases of domestic abuse against people with learning disabilities', *Health, Risk & Society*, 25(1–2), pp. 45–60. doi:10.1080/13698575.2022.2143169.
<https://research.ebsco.com/c/2sggfg/search/details/l536zpq5fr?db=psyh&limiters=RV%3AY&q=%22Social+services%22+AND+%28%22disability+%22+or+%22disabilities%22+or+%22disabled%22%29+AND+%28%22violence%22+OR+%22domestic+abuse%22+OR+%22domestic+violence%22%29&searchMode=boolean>

Socialstyrelsen (2022). *Anmäla oro för barn – Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare*.
<https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/46122950aeb7468680b3dc741abb94f7/2022-5-7884.pdf> (Hämtad: 2025-30/12).

Socialstyrelsen (2024). *Leva som andra och vara delaktig i samhället*, Artikelnummer 2024-12-9355.
<https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/4b39529a7f9f42d392a60bb9a95d4c75/2024-12-9355.pdf> (Hämtad: 2025-29/12).

Socialstyrelsen (2025). *Statistik om socialtjänstinsatser till personer med funktionsnedsättning 2024*, Artikelnummer 2025-5.9627.
<https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/c5995043dbb0461292686f238314e8a2/2025-5-9627.pdf> (Hämtad: 2025-20/11).

Socialstyrelsen (2025). *Statistik om insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade 2024*, Artikelnummer 2025-4-9514.
<https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/5606dbb8adf34d029e85bedbba50504f/2025-4-9514.pdf> (Hämtad: 2025-20/11).

Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (2022). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete* (2. utg.). Natur & Kultur.

Syriopoulou-Delli, C. & Varveli, T. (2025). 'Domestic violence against children with disabilities', *International Journal of Developmental Disabilities*.
<https://research-ebsco-com.proxy.mau.se/c/2sggfg/search/details/d2dqwjrmreb/references?db=psyh>

United Nations (1948). *Universal Declaration of Human Rights*.
<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (Hämtad: 2025-30/12).

Uppsala universitet (2025). *Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK)*.
<https://www.uu.se/institution/folkhalso-och-varldvetenskap/forskning/logopedi/forskningsteman/alternativ-och-kompletterande-kommunikation-akk> (Hämtad: 2026-02/01).

Vetenskapsrådet (2024). *God forskningssed 2024*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper – om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1

Informationsbrev

Titel: Biståndshandläggarens arbete mot våld i nära relationer för personer med funktionsnedsättning	Datum: 03/12-2025
Studieansvariga: Rayan Adani Ali Albiona Sadriu E-post: Adanirayan@gmail.com Albiona.sadriu22@gmail.com	Studerar vid Malmö universitet, Fakulteten vid hälsa och samhälle, 205 06 Malmö, Tfn 040- 6657000 Utbildning: Socionomprogrammet Nivå: Grundnivå

	Bakgrund och syfte	<p>Vi som genomför denna studie heter Albiona Sadriu och Rayan Adani Ali. Vi studerar på socionomprogrammet vid Malmö universitet och denna studie genomförs som vårt examensarbete.</p> <p>Bakgrunden till studien är att personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning löper en ökad risk att utsättas för våld i nära relationer, bland annat på grund av beroendeställning till närstående eller omsorgspersoner. I detta arbete utgör biståndshandläggare en central yrkesgrupp, då de både möter och utreder stödbehov hos personer som är särskilt utsatta.</p> <p>Syftet med studien är att undersöka hur biståndshandläggare arbetar med frågor som rör våld i nära relationer riktat mot personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning, med fokus på arbetsmetoder, utmaningar, möjligheter och samverkan med andra aktörer.</p>
	Förfrågan om deltagande	<p>Du tillfrågas att delta eftersom du arbetar som biståndshandläggare inom LSS- eller SoL-verksamhet och därmed har relevant erfarenhet inom det område vi studerar.</p>

		Vi har fått kännedom om dig genom tidigare erfarenhet av praktikterminen under socionomutbildningen.
	Hur går studien till?	<p>Vid deltagande kommer vi att genomföra en semistrukturerad intervju med dig. Intervjun beräknas ta cirka 40–60 minuter och kan genomföras på den plats och vid den tid som passar dig.</p> <p>Intervjun kommer att handla om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dina arbetsmetoder i relation till våld i nära relationer, - dina erfarenheter av samverkan, samt - vilka utmaningar eller möjligheter du möter i arbetet. <p>Vi samlar endast in personuppgifter som är nödvändiga för studiens genomförande (exempelvis yrkesroll och arbetsområde). Inga känsliga uppgifter om brukare kommer att efterfrågas. Intervjun spelas in med ljudinspelning för att underlätta analysen. Inspelningen transkriberas av oss och ingen annan ges tillgång till den. Det finns inga kända risker med att delta.</p>
	Hantering av data och sekretess	<p>All insamlad data hanteras konfidentiellt.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ditt namn och andra identifierbara uppgifter kommer inte att finnas i uppsatsen. - Inspelningar och transkriptioner förvaras säkert och är endast tillgängliga för oss som studenter och vår handledare. - Materialet raderas efter att uppsatsen är examinerad. <p>Uppsatsen kommer att publiceras i DiVA, Malmö universitets öppna arkiv, men endast anonymiserat material presenteras.</p> <p>Behandlingen av dina personuppgifter följer GDPR (The General Data Protection Regulation) och Malmö universitet är ansvarig för hanteringen.</p>
	Frivillighet	<p>Ditt deltagande är helt frivilligt. Du kan när som helst, utan förklaring, välja att avbryta ditt deltagande. Om du avbryter kommer all insamlad data och alla personuppgifter kopplade till dig att raderas omedelbart. Du återtar ditt samtycke genom att kontakta någon av oss via kontaktuppgifterna nedan.</p>
	Ansvariga och	Studenter:

	kontaktuppgifter	Albiona Sadriu – albiona.sadriu22@gmail.com Rayan Adani Ali – adanirayan@gmail.com
	Bekräftelse av samtycke	Genom att tacka ja till att delta i intervjun bekräftar du att: <ul style="list-style-type: none"> - du har tagit del av informationen ovan, - du har fått möjlighet att ställa frågor och fått svar, samt - du samtycker till att delta i studien. Samtycket dokumenteras genom att du muntligt eller skriftligt meddelar oss att du vill delta. Härmed tillfrågas du om deltagande i studien

Bilaga 2

Intervjuguide

Introduktion

Tack för att du deltar i denna intervju. Syftet med intervjun är att undersöka hur biståndshandläggare arbetar med att identifiera, hantera och samverka kring fall av våld i nära relationer som rör barn och vuxna med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning.

Ditt deltagande är frivilligt, och du kan när som helst avbryta intervjun eller avstå från att svara på en fråga. Alla uppgifter kommer att behandlas konfidentiellt och anonymiseras. Intervjun tar cirka 45- 60 minuter.

Har du några frågor innan vi börjar?

Bakgrundsfrågor

1. Kan ni berätta kort om er yrkesroll och vilka arbetsuppgifter ni har som biståndshandläggare inom LSS?
2. Hur länge har ni arbetat med LSS-ärenden?
3. Vilka målgrupper arbetar ni främst med (barn, vuxna, typ av funktionsnedsättning)?
4. Har ni i ert arbete kommit i kontakt med situationer där en person med LSS eller Sol insats kan ha varit utsatt för någon form av våld eller utsatthet?
  - a. Vilken typ av våld?

Identifiering av våld i nära relationer

5. Vid möte med klienten, hur brukar ni uppmärksamma tecken på våld i nära relationer hos personer med funktionsnedsättning?
  - a. Vilka signaler eller indikatorer använder ni er av i den bedömningen?
6. Ställer ni rutinemässigt frågor om våld? I vilka situationer?
7. Har ni några särskilda rutiner, formulär eller riskbedömningsinstrument som ni använder för att upptäcka tecken på våld i nära relationer?
8. Vilka typer av våld har ni mött i ert arbete med LSS och SoL -ärenden? (t.ex. fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, försummelse, digitalt)"
  - a. I vilken utsträckning upplever ni att våldet är **funktionshindersrelaterat** (t.ex. våld kopplat till hjälpmedel, beroende, insyn, kommunikation)?
9. Hur påverkar faktorer som kommunikationssvårigheter, beroendeställning eller bristande insyn möjligheten att upptäcka våld?
10. Hur påverkar personens typ av funktionsnedsättning ert sätt att identifiera och hantera våldsutsatthet?

Hantering av våldsutsatthet och arbetsmetoder

11. Hur går du tillväga när du misstänker eller får kännedom om våld?

12. Hur hanterar ni ärenden där förövaren är någon som samtidigt är assistent, god man eller närstående?
13. Hur arbetar ni för att stärka den utsattas självbestämmande och delaktighet?
14. Vilket utrymme upplever ni att lagrum (ex. LSS, Socialtjänstlagen, anmälningsskyldigheten) ger er i ert arbete med våldsutsatthet?

Utmaningar och möjligheter

15. Vilka är de största utmaningarna ni möter i arbetet med våldsutsatthet för personer med funktionsnedsättning?
16. Upplever du att vissa grupper är särskilt svåra att identifiera våld hos (ex. personer med intellektuell funktionsnedsättning, barn, psykisk ohälsa)?
17. Vilka möjligheter eller goda exempel ser du i arbetet – vad fungerar bra?

Samverkan

18. Vilka aktörer samverkar ni med i ärenden där våld kan vara aktuellt (t.ex. polis, sjukvård, boendestöd, LSS-verksamheter, kvinnojourer, barnrättsorganisationer)?
Följdfråga: Kan ni beskriva hur samarbetet fungerar i praktiken?
19. Finns det hinder i samverkan –
Följdfråga: I så fall vilka?
20. Hur påverkar sekretesslagen samverkan?

Avslutning

21. Finns det något mer du vill lägga till som du tycker är viktigt i arbetet med våld i nära relationer inom LSS?

Tack för din medverkan! Dina erfarenheter är mycket värdefulla för studiens resultat.